

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Мэкъуогъум и 8-р —

социальнэ ИофышIэм и Маф

Социальнэ ухъумэныгъэм фэгъэзэгъэ ИофышIэхуэ лътэныгъэ зыфэтшIыхэрэр!

Шъуисэнэхъат епхыгъэ мэфэкIым фэиI тыгу кыддеIэу тышгъуфэгъушIо!

Лъытэныгъэм чIыпIэ кIын ригъэуцэхэрэм аделэрэ системэр. Непэ цIыфхэр социальнэ ухъумэныгъэм хэгъэгум икъэралыгъо политикэ илътэныгъо шъхьаIэхэм ащыщ.

Шъуисэнэхъат мэхъаншIоху иI. Шъо цIыфхэм хьалэлэу шъу-зэраделэрэм, социальнэ ухъумэныгъэм икъулыкъу зыкыфэгъэ-зэхэрэм къэралыгъом ынаIэ зэратыригъэтырэм анэмькIэу, гуыцIэ фабэу ахэр зыфыщыкIэхэрэр кышIуагъотылIэ.

Адыгэ Республикэм исоциальнэ къулыкъу ренэу хэхъоныгъэ ешIы, ИофшIэкIэ амалыкIэхэм ар сыдигъуи алъэхъу, фэло-фаиIэу афызэхичхэрэм зырегъэушIомбгъу, нэж-гъуэжхэмрэ сэкъатныгъэ зилэхэмрэ къазэрадекIокIыхэрэ джырэ амалыкIэхэр къызфегъэфедэх.

Шъуапашхъэ кIуцорэ кIыныгъохэр, Иофыгъохэр зэшIошгъу-хыхъэ, шъо пшгъэрылътыхо шъогъэцэкIэ — ветеранхэм, сэкъатныгъэ зилэхэм, сабыибэ зэрыс унагъохэм IэпыIэгъу яшгъогъэоты, шъуигукIэгъу адэшгъогощы, нахъышIум щышгъогъэгъуых.

Шъуишгъыпкъэу Иоф зэрэшгъушIэрэм, сыдигъуи цIыфхэм шъуа-делэным шъузэрэфэхъазырым апае тхъаишгъуегъэпсэу шъотэлэ. Шъори, шъуигупсэхэм и псауныгъэ пытэ, щыIэкIэ-псэукIэ дэгъу, насып шъуиIэхнэу, Адыгэ Республикэми, здытти ХэгъэгъушIоху Урысые Федерациеми апае шъуиIофшIэн гъэхъагъэхэр щы-шъуишIынху тышгъуфэлъаIо!

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхъаматэу Анатолий ИВАНОВ

***

Лътэныгъэ зыфэтшIырэ сиIофшIэгъухэр!

Шъуисэнэхъат епхыгъэ мэфэкIым — социальнэ ИофышIэм и Мафэ фэиI сыгу кыддеIэу тышгъуфэгъушIо!

Сэкъатныгъэ зилэхэм ыкIи ветеранхэм, зыныбжэ хэкIоматгъэхэм, кIэлэцIыкIухэм, сабыибэ зэрыс унагъохэм ыкIи цIы-ныгъэм чIыпIэ кIын щыфагъэхэм мафэ къэс IэпыIэгъу языты-хэрэм ар ямэфэкI. Ахэм хымэ лызыр зэхашIэ, ренэу нэмыкIэхэм къалорэм едэлунхэм ыкIи зэхашIыкIынхэм фэхъазырых.

Тиреспубликэ ис цIыфхэр социальнэ ухъумэныгъэм ылътэ-ныкIокIэ лажсэхэрэр гукIэгъу зыхэлъ, гуыцIэ фабэхэр къэзы-гъотын, гушIубзыху апэгъокIыхъэ тигъаждан мин пчъагъэ-хэм агу къэзыIэтын, зыщыщыкIагъэм IэпыIэгъу язытын зылъэ-кIыхэрэр арых. Лътэныгъэ зыфэтшIырэ сиIофшIэгъухэр! Шъуи-Иоф шъузэрэфэхъапкъэм, шъузышгъахымысжэу цIыфхэм шъу-зэрафэлэжхэрэм, шъуапашхъэ ит пшгъэрылътхэм мэхъаншIоху зэраIэр зэрэгъэгъушIыкIырым апае сышгъуфэз.

Мы мэфэкI мафэм экIэми сышгъуфэлъаIо псауныгъэ, насып шъуиIэхнэу, мамырныгъэрэ зэгурылоньгъэрэ шъуазыфагу илътэу бэрэ шъуиIэхнэу.

Адыгэ Республикэм ИофшIэнымрэ социальнэ
хэхъоныгъэмрэкIэ иминистрэу Наталья ШИРОКОВА

АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Илъэсыбэ хъугъэу гуэтыныгъэ фыряIэу Иоф зэрэшIэрэм, цIыфхэм социальнэ IэпыIэгъу ятыгъэным фытегъэпсыхъэгъэ программэхэм язэшIохын чанэу зэрэхалажхэрэм апае ыкIи социальнэ ИофышIэм и Мафэ ехъулIэу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхуэ тхыб афагъэшхошагъ:

— Дегтярева Людмилэ Иван ыпхъум, цIыфхэм социальнэ лътэныкIомкIэ яфэло-фаиIэхэр яунэ ащыфэгъэцэкIэгъэнхэм фэгъэгъэгъэ отделениеу N 4-м ипашэ;

— Къэрдэн Анжелэ Ибрахимэ ыпхъум, ИофшIэнымрэ цIыфхэр социальнэ ухъумэныгъэмрэкIэ Кошхъэблэ районым щыIэ ГъэIорышIапIэм ипашэ игуадзэ.

«Лэжыгъэ хъасэхэм гъэбэжъу
теплэ я!» зыфилорэ статьяу
Красногвардейскэ районым
кыратхыкIыгъэр
я 3-рэ нэклубгъом ит.

ПРЕЗИДЕНТЫМ ИЗЭУКIЭГЪУХЭР

IэпыIэгъу афэхъущтых

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхъакIушынэ Аслъан МыекIопэ къэээкъ отделым иатаманэу Борис Куценкэм тыгъуасэ Iукагъ. Адыгеим икъэээкъ-хэр непэ зыгъэгумэкIырэ Иофыгъохэм, пшгъэрылътэу зыфагъэуцужыкIэхэрэм бгъуитIур атегушIагъ. Иофтхъабзэм хэлэжыагъэх АР-м и Премьер-мини-стрэу Къумпыл Мурат, АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Анатолий Ивановыр, Урысыем иполитическэ партиеу «Единэ Россием» и Адыгэ шъолъыр къутамэ и Секретарэу Iэцэ Мухъамэд, нэмыкIэхэри.

МыекIопэ къэээкъ отделым IэпыIэгъу фэхъугъэным пае АР-м иминистрэхэм я Кабинет иунашгъокIэ хэушгъэуфэуыкIы-гъэ республикэ программэу 2010 — 2012-рэ илъэххэм ате-лътытагъэр зэраштагъэр ТхъакIу-шынэ Аслъан кыыхигъэщыгъ. Къэээкъ фестивалхэм язэхэ-щэн, ныбжыкIэхэр патриотэу Iугъэнхэм, нэмыкI Иофыгъо-хэм апэлухъанэу илътэныгъэм кыкIокIэ республикэ бюджет-тым сомэ миллиони 4,5-рэ кы-зэрэхахыщтыр республикэм ипашэ кыIуагъ.

Къэээкъхэм къэралыгъо кы-лыкъу ахыным епхыгъэ уна-шъоу щыIэр бгъэцэкIэным пае непэ Адыгеим цIыф лътэпкъ зэ-фэтшгъафхэр зэрэщыпсэуэхэр-рэр, ахэм ащ фыщытыкIэу фы-ряIэр зэгъэшIэгъэн, джащ фэ-дэу амыгъэунэфыгъэ чIыпIэхэм къащхэр зэрэшагъэуцурэм, ащ лътэпкъ зэмызэгъыныгъэ кы-кIын зэрильэкIыштым егупшы-сэгъэн зэрэфаер зэлукIэгъум хэ-

лэжыагъэхэм къагъэнэфагъ. Цыфхэр ззыпхырэ Иофыгъохэм нахъ тынаIэ атедгъэтын зэрэфаер ТхъакIушынэ Аслъан кыIуагъ.

Зипэщэ организациер непэ анахъэу зыгъэгумэкIырэ лътэ-ныкIохэм нэужым Б. Куценкэр къатегушIагъ. МыекIопэ къэ-экъ отделыр зычIэт унэм ышъ-хъэ гъэцэкIэжыгъэн, ащ хэлъ шъхъаныгъуцхэр зэблэхъу-гъэнхэ зэрэфаем, нэмыкIэхэми ар къащыуцугъ.

Иофыгъоу атаманым кыгъэ-нэфагъэхэр зэшIуахынхэм анаIэ зэрэтырагъэтыщтыр республи-кэм ипашэ зэлукIэгъум кIэух зэ-фэхъысыжъэу кыфийшIыгъ.

***

Мы мэфэ дэдэм ТхъакIушынэ Аслъан швед компаниеу «ИКЕЯ» зыфилорэм илIыкIохэм ИофшIэгъу зэлукIэгъу ады-рилагъ. Укъэбзэлъэ псэуалъэ-хэр, гъогу зэхэкIыпIэхэр гъэ-псыгъэнхэм, ахэр зэшIохыгъэн-хэм пае бгъуитIум ашIэн фае-

хэм атегушIагъэх, зэзэгъыны-гъэ гъэнэфагъэ зэдашIыгъ.

— Илъэс пчъагъэ хъугъэу Иоф зэдэтэшIэ ыкIи ащ зэфэ-хысыжъэу фэхъухэрэм непэ тагъэразэ, — кыIуагъ АР-м и Президент Компанием илIы-кIохэм заккыфигъазэгъ. — Ти-зэпхыныгъэ дгъэпытэным, лътэ-ныкIуитIуми шIуагъэ кытфэ-зыхын зылъэкIыштыр проект-хэр щыIэныгъэм щыпхырыщы-гъэнхэм тэ тафэхъазыр. Иофэу ешъухыжыагъэмкIэ зи пэры-оху кышгъуфэхъуштыр, тизко-номикэ мылкъоу кыыхашгъу-лътхэрэм фэдэ пчъагъэкIэ зы-кызызригъэшгъыпкъэжышты-ми щэч хэлъэп. Джащ фэдэу Адыгеим тибизнес кышчызэ-Iутхышты зыIохэрэм тигуапэу тэдэлъыIэшт.

Компаниеу «ИКЕЯ-м» илIы-кIохэм рэзэныгъэ гушIэхэм-кIэ Президентым нэужым зы-кыфагъэзагъ. Республикэм Иоф зыпашIэрэм кыпщегъэжы-гъэу, Адыгеим ипашэхэр сыд фэдэрэ лътэныкIокIи IэпыIэ-гъу кызырафэхъухэрэм фэиI «тхъашгъуегъэпсэу» къара-Iуагъ. ЫпэкIэ зигугъу кытшIы-гъэ укъэбзэлъэ псэуалъэхэм, гъогу зэхэкIыпIэхэм япхыгъэ Иофыгъохэр 2010-рэ илъэсым ыкIэхэм анэс зэшIуахынхэ гу-хэлъ зэраIэр кыIуагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.

Хьамхьукъом итхыльхэм ялэтегъэуцу

Адыгэ къэралыгъо университетым инаучнэ библиотекэу бэмышлэу къызэ-
луахыгъэм блэкыгъэ бэрэскэхом лъэп-
къым кыхэкыгъэ зэлашэрэ цыфыбэ кыщызэрэ-
уыгонгагъ. Я XX-рэ ллэшлэгум ия 20-рэ илэсхэм псэугъэ
усаклоу Хьамхьукъо Хьусен итхыльхэр арых ахэр зэхэ-
зыщагъэхэр.

Филологие шлэныгъэхэмкIэ докторэу Унэрэкъо Рае
Хьусен иусэхэу кыуыгонжыгъэхэр кызыдэхъэгъэ тхы-
лхэу «ГопэдэгъэкIэу нэжъым хэсэхы» ыкIи Хьусен
иусэхэу Валентина Твороговым урысыбзэм рилхъагъэ-
хэр зыдэт тхылхэу «Истины глашатай непокорный»
зыфилохэрэм ялэтегъэуцуо библиотекэм щыкIуагъ.

Унэрэкъом зэхигъэуцогъэ
тхыльхэр иахъщэкIэ кыдыгъэ-
кыгъэх Хьусенэ ыкIо Мухьди-
нэ ыкIоу, Санкт-Петербург шы-
псэурэ генерал-лейтенантэу
Хьамхьукъо Руслан. Ари, Хьу-
сен ипхьорэлф-икхорэлфхэ-
ри лэтегъэуцом зэрэхэлжыа-
гъэхэм Иофтхьабзэм имэханэ
лэшэу кыилэтыгъ. Лэтегъэу-
цом кIэщакIо фэхугъ Адыгэ
къэралыгъо университетым
лэпкъшлэныгъэмкIэ и Гупчэ.

Хьамхьукъо Хьусен иусэхэр,
инэжымхэр, икхьабхэр зыдэт
тхыль «ДжакIо» ышIэу илэси
10-кIэ узэкIэIэбэжымэ Унэрэкъо
Рае кыдыгъэкыгъагъ. Ащ ехы-
лагъэуи нэмыкIрэ тхыгъэхэри
тигъэзет кыхиутхэу хугъэ. Арэу
щытми Хьамхьукъо Хьусен зы-
мышIэхэрэм зэрагъэшIэн, зы-
шIэхэрэм агу къэдгъэкыжыкын.
Хэтэ Хьамхьукъо Хьусен?

Я XX-рэ ллэшлэгум ия 10 —
20-рэ илэсхэм псэугъэ усакIу,
а уахътэм анахъ еджагъэу адыгъ-
хэм ахэтыгъэхэм ар ащыш. Зэрэ-
ефэндым кыхэкIэу хабзэр зэ-
пынцтыгъэхэм ащыщыгъэми,
ежъ Хьусен хэбзакIэм апэ цы-
хэ фэзышIыгъэхэу, фэусатгэ-
хэм ясатыр хэтыгъ. Сихъу Сэ-
фэрбий, Трэхъо Лыу ыкIи нэ-

сен ышIэкIэ зэнэкъокъу шызэ-
хашэ. Анахъ тхыгъэ дэгъоу кы-
хагъэххэрэм Хьусен илахыль-
хэм яахъщэкIэ шIухафтынхэр
аратых.

Лэтегъэуцор кызылэуихыгъ
Адыгэ къэралыгъо университе-
тым иректорэу Хьунэго Рэщы-
дэ. ЕтIанэ къэгущылагъэх фило-
логие шлэныгъэхэмкIэ докторэу

мыкI цыф пэрытхэу лэпкъым
кыхэкыгъэхэм ягъусэу адыгъ-
хэм апае кIэлэгъэдэж курсхэр
кызылэузыхыгъэхэм ыкIи аще-
зыгъэджагъэхэм ар ахэтыгъ. Ау
я 30-рэ илэсхэм «народым
ипый» алуи агъэкIодыгъэхэм,
етIанэ аухыижыгъэхэм ар
ащыш.

Непэ Хьамхьукъом ытхыгъэ-
хэм яджэх, зэрагъашIэ. Илэс
заулэ хугъэу лэпкъ факульте-
тым щеджэхэрэм азыфагу Хьу-

Шхьэлэхъо Абу, поэтэу ыкIи зэ-
дзэкIакоу Валентина Творого-
вар, Шэуджэн район админист-
рацием ипашэу Хьуажъ Налбий,
лэпкъ факультетым икIэлэгъа-
джэхэу Унэрэкъо Рае, Хьуажъ
Нурьет, усакIом ыкIоу Хьамхьу-
кIо Руслан ыкIи нэмыкIхэр.

Лэтегъэуцор зэрэкуагъэр нахъ
игъэкIотыгъэу кыхэтыутышт.

СИХЪУ Гоцнагъу.

Сурэтыр А. Кинос лэте-
гъэуцом кыщытырыхыгъ.

Адыгеим ипшъашъэ хэлажъэ

БздэжэшIагъэ зезыхагъэхэм
пшгъэдэкIыж ягъэхыгъэным-
кIэ Федеральнэ къулыкъум
«Мисс УИС» зыфиорэ зэнэ-
къокъу зэхышIагъ. Ащ икIэху-
хэр мы мазэм и 8-м кышыу-
благъэу и 12-м нэс къулыкъум
и ГъэорышIаплэу Республикэу
Мари Эл щыIэм щызэфыхы-
сыжыщытх. Къыблэ Федераль-

нэ шьолъырым иллыкIоу ащ хэ-
лажъэ ФСИН-м АР-кIэ и Гъэ-
орышIаплэ иследственнэ изо-
ляторэу N 2-м иИофышIэу Тэ-
тэр Жаннэ.

Адыгеим икIыгъэ пшъашъэр
финалым нэсыгъэш, текIоны-
гъэр кыдихынэу тыфэлъаIо.
Къыхэдгъэщымэ тшIоигъор
Интернетым исайтэу UIN.
GOV12.RU зыфиорэмкIэ ащ
хэти ымакъэ фитын зэрилтэ-
кIыштыр ары.

КIэуххэр зэфыхысыжыгъэх

**Социальнэ ИофышIэм и Мафэу непэ Урысыем шыа-
гъэунэфыкIырэм ипэгъокIэу блэкIыгъэ тхьамафэм
АР-м ИофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоныгъэ-
хэмкIэ и Министерствэ зэнэкъокъу зэрэзэхышIагъэр
тигъэзет кыхиутыгъ. Мыекъопэ районым ит стани-
цуу Дахьом ар щыкIуагъ. Зыныбжъ хэктоагъэхэм
ыкIи сэкъатыныгъэ зилэхэм яфэлэ-фашIэхэр афэ-
зыгъэцэкIэрэ учреждениехэм яИофышIэхэр ащ щызэ-
нэкъокъугъэх.**

Къохэр ащэхэу рагъэжыагъ

Адыгэ Республикэм
мэкъу-мэщымкIэ имини-
стрэу Юрий Петровым
кызырэтIуагъэмкIэ, Те-
уцожь районым ит фир-
мэу «Киево-Жураки»
зыфиорэм къохэр зы-
шахъуштхэ комплекс
инэу шагъэлсырэм тхэ-
мафэу кызыттынэкIыгъэм
къолым илугъэкIын шы-
рагъэжыагъ. Зэрагъэнэ-
фагъэмкIэ, мафэ къэс
къо 200 фэдиз ащэзэ
ашIышт.

Къохэм яхъун ком-
плексым зыщыпыха-
гъэхэр мэзи 7 хугъэ, а
уахътэм кыкIоцI къо-
щыр мин 21-м ехъу мыщ
къо лфэр-пIорхэм къа-
щыкIагъэхъуагъ. Ахэр
агъэпшэрыгъэхэу джы
ащэх.

— Къолыр тиреспу-
бликэ бэу щашэ зыхъуIэ,
бэдзэрым ащ уасэу шы-
риIэр хэпшIыкIэу нахъ
макIэ хъушт, — еIо
Юрий Петровым. — Тыз-
хэт лээхьаным къол ки-
лограммным ыуасэ сомэ
250-м нэсмэ, комплек-
сым шахъурэ къохэр на-
хыбэу республикэм ша-
цэхэ зыхъуIэ а уасэр сомэ 150
— 180-м блэмыкIынэу къетэдзэ.

Тиреспубликэ имызакъоу
комплексым къоу шагъэпшэрхэ-
рэр фэшъхаф чыпIабэми алы-
гъэлэсыштых. Зэрэрахъухагъэм-
кIэ, Краснодар краим, Москва,
Санкт-Петербург ыкIи Урысыем
инэмыкI кьэлэ инхэм комплек-
сым къоу шахъугъэхэр ащашэ-
хэу рагъэжыагъ.

ЛЭХЪУСЭЖЪ
Хьаджэрэртбий.

ТыфэгущIо!

**АЦУМЫЖЪ Кушыку Мэсхьудэ ыкIор илэс 80
зэрэхъугъэм пае игуисэхэр фэгущIох. Псауныгъэ
нытэ уилэу илэс пчъагъэ Алахъэм уцигъэлэнэу,
хьар-гушIуагъо нэмыкI уапэ кымыфэнэу ты-
пфэлъаIо.**

Пшыпхъу, уишъхъэгъус,
пшынахыкIэхэр, уипхьорэлфхэр.

Автоном хэку ялэнэу фаех

БлэкIыгъэ шэмбэтым щэр-
джэс лэпкъым зэфэсэу илэ-
гъэм унашэ ышIыгъ Урысы-
ем хэтэу Щэрджэс автоном хэ-
ку зэхашэнэу. А Иофыгъом дэ-
лэжбэшт комитетым изэхэщэн
Адыгэ Хасэр пыл. Ащ ипашэу
Щэрджэс Мухьамэд кызыри-
уагъэмкIэ, комитетыр демо-
кратическэ лыапсэ илэу зэхашэ,
къэрэщаехэри фаехэмэ, ащ хэ-
хьанхэ алэкIышт.

Щэрджэскалэ щыкIогъэ
зэфэсым нэбгырэ 510-рэ хэлэ-
жыагъ. Ахэм ахэтыгъэх Адыге-
им, Къэбэртэе-Бэлъкъарым
ыкIи Абхъазым арыкIыгъэхэри.
1926-рэ илэсым кыщегъэ-
жыагъэу 1957-рэм нэс шыIэгъэ
Щэрджэс автоном хэкур гъэ-
псыжыгъэныр зэфэсым хэлэ-
жыагъэхэм зэкIэми игъоу алы-
тагъ.

Илэс 30-м ехъурэ шыIэгъэ
автоном хэкум, Къэрэщэе-Щэр-
джэсым джы хэххэрэ район за-
ули Щэрджэскалы хэтыгъэх.

Зэфэсым кызырэщауагъэм-
кIэ, президентишэу илэс зэ-
кIэлъыкIохэм тетыгъэхэм ягъом
къэралыгъо IэнатIэхэм зэкIэми
зы лэпкъым иллыкIохэр —
къэрэщаехэр алуагъэхъагъэх.
Президентым иадминистра-
ции, парламентми нэмыкI

структурэхэми япашэхэм яна-
хыбэр къэрэщай.

Ау Къэрэщэе-Щэрджэсым и
Народнэ зэлукIэ идепутатэу Ах-
мат Эбзеевым кызыриуагъэм-
кIэ, щэрджэсхэм автоном хэку
ялэнэу зэрэфаехэм зыпари кы-
кIыштэп. Мы Иофыр пхырыб-
гъэкIыным пае референдум
пшIын фае. Ау ар зэхашагъэ-
ми, щэрджэсхэм ярайонхэм
(1957-рэ илэсым нэс хэкум
хэтыгъэхэм) къарагъэгъэзжыкын
алэкIыштэп. Сыда плэмэ Нэ-
гъой районым нэгъойхэр шэ-
псэху, Уарп ыкIи Зеленчук
районхэм, нахыбэмкIэ, арыс-
хэр урысых, Адыгэхьаблэ шы-
псэурэм инахыбэр абазэх ыкIи
нэгъоих. Щэрджэскалэ дэсым
инахыбэри урыс, ызышанэр
къэрэщай.

Урысые Федерацием и Къэ-
ралыгъо Думэ хэбзэгъэуцуным-
кIэ икомитет и Тхьаматэу Па-
вел Крашенинниковым кызыр-
иорэмкIэ, мы Иофыгъор бэ-
шIагъэу щыт. Ау аужырэ уахъ-
тэм социальнэ Иофыгъоу рес-
публикэм илэхэм япхыгъэу
нахъ лэшэу зыкIылэтыгъ.

(Тикорр.).

Мэщыт шагъэуцушт

Ставропольскэ краим ит къа-
лэу Кисловодскэ лэпкъэ зэфэ-
шъхафхэм къахэкыгъэхэу быс-
лымэн мин 40 фэдиз шэпсэу.
Илэс къэс зызыгъэпсэфынэу
къэкIорэ нэбгырэ мин 500 —
600-м ипроцент 30 — 35-р быс-
лымэнэх. Илэс 200-м ехъу
къалэм ыныбжъ нахъ мышIэ-
ми, динлэжышIэ ахэм зыпарэ-
ми афигъэуцугъэп. Ащ фэшI
быслымэнэу Кисловодскэ дэс-
хэм ядин организацие мэщыт
къалэм щигъэуцунэу ащ ишIын
пэлухьашт ахышэр еугъо. Iэпы-
Iэгъу язатымэ зышIоигъохэм
апае яреквизитхэр къагъэхыгъэх.
Мары ахэр:

«МЕСТНАЯ РЕЛИГИОЗНАЯ
ОРГАНИЗАЦИЯ ГОРОДА КИС-
ЛОВОДСКА»

ОГРН 1022600005141

ИНН 2628024977

КПП 262801001

БАНК Доп. Офис-отделение
«Кисловодское» КФАПБ «Соли-
дарность»

РС 40703810500090000057

КС 30101810700000000722

БИК 040715722

Адрес банка: 357700, СК,
г. Кисловодск, Курортный буль-
вар, 10

Тел. 3-13-93

Email: As_gard@indox.ru

НахыпэкIэ кызырэтIуагъэу,
зэнэкъокъур плэу зэтеутыгъагъ,
Адыгеим ирайонхэм ыкIи къа-
лэхэм къарыкIыгъэхэу нэбгыри
9 хэлэжыагъ. Ахэм яИофшIэгъу
мафэ зэрэзэхашэрэ видеофиль-
мэхэмкIэ кызырагъэлэгъуа-
гъэм, пшъэрылхэу ялэ пстэуми
икъоу зэрашыгуазэхэр, зэрагъэ-

цакIэрэр кызырэтIотагъэм имы-
закъоу, творческэ Iэпэлэсныгъэу
ахэлыми жюрир шагъэгъозэн
фаеу шытыгъ.

2010-рэ илэсым исоциальнэ
ИофышIэ анахъ дэгъоу кычIэ-
кIыгъ ыкIи апэрэ чыпIэр ыубы-
тыгъ Къэралыгъо учреждениеу
«Цыфхэм социальнэ фэлэ-фа-
шIэхэр афэзыгъэцэкIэрэ Гупчэу
Мыекъопэ районым итым иИо-
фышIэу Анна Шмакова. ЯтIо-
нэрэ чыпIэр зэнэкъокъум шиу-
бытыгъ мыщ фэдэ Гупчэу Кош-
хьэблэ районым итым иИофышIэу
Ольга Ресненкэм. Къэралыгъо
учреждениеу «Цыфхэм социаль-
нэ фэлэ-фа-шIэхэр афэзыгъэцэ-
кIэрэ Гупчэу» къалэу Мыекъуа-
пэ дэтым иИофышIэу Ирина За-
харовар ящэнэрэ хугъэ. Мыхэм
унагъом шагъэфедэрэ техникэ зэ-
фэшъхафхэр шIухафтынэу
аратыгъэх.

ХЪУТ Нэфсэт.

Сурэтхэр Iэшынэ Аслъан зэ-
нэкъокъум кыщытырыхыгъэх.

Красногвардейскэ районым тижурналист «шылупэ» дгъзагъэ. Тэкю районым гъэтхасэхэм япхын зэрэщызшлуахыгъэм, зилухыжыгъо къэблэгъэрэ бжыхъасэхэм яугъоижын зызэрэфагъэхъазыргъэм закышщидгъэгъозэнэу.

Шытхьэлэ районым тиклэу Красногвардейскэ районым игъунапкъэ зэрэзпыгъэгъэ асфальт гъогу тызэрыклорэм ыбгъуитлуклэ кышылгъэгъохэрэ лэжыгъэ хъэсэ зэфэшхьафхэм теплъэ дахэу ялэм гур къегъатхъэ. Хъэ ыкн коц хъасэхэу чыгумрэ тыгъэмрэ аклуачлэ зитеплъэ зэрихъоклыгъэхэм шхъэ мытлырышлухэу кырадзыгъэхэу лэжыгъацэхэм набгъо афэхъугъэхэм «лэуллэ кыпфашыгъэ» кызыцагъэклыгъэхэ районым урацэу кыпшлшы. Ахэм кьаголтых гъатхэм пасэу апхыгъэхэ натрыф ыкн тыгъэгъэзэ хъасэхэу лъэгъаеу чыгум зыкытешылытыкыгъэхэр. Ахэм ащыщхэм ахэолъагъох тракторхэу культиваторыр зыпышлагъэу лэжыгъэ сатырэхэм азыфагу дзэгъушъэбыкыгъэхэу уцъжхэу кьахэклагъэхэр изыпкыкыхэр.

Район гупчэу селоу Красногвардейскэм зыщыпэ еоллэрэ хъэ хъэсэ инышлум тызынэсыклэ тыкъэуц. Бэмышлэу шхъонтлэрымэр зытырихыщтыгъэ хъасэм тыгъэ нэбзый фабэхэр илэпылэгъухэу шьошэ гъожь дахэ кызышилъагъ. Шхъэхэу хъэ цыпэ клыхъэхэр зыпизхэр зэлүшъэшъжыкыхэрэм ихъащырэу жьыбгъэм маклэу егъэсысых. Къызэрэтшлшырэмклэ, мэфипшл горэклэ ахэм лэжыгъацэклэ зибункерхэр кьаушъэгъыхэ комбайнхэр мы хъасэм кыхъэхъанхэу, мыгъэрэ лонгыбошхор игъогу те-хъашт.

Сырэ райони тызыхъэклэ апэу ащ ипашэ зылудгъаклэу тыхабзэти, мызэгъогуми арэушцэу тызеклуагъ. Красногвардейскэ район администрацием ипашэу Тхьалъэнэ Вячеслав икабинет кышщитпэгъоклы. Гухэлъэу тафэзышагъэм зыщидгъэгъуазэклэ, гуапэ шыхъоу тызыфаер кытфелуатэ.

— Апэу кыхъэгъэгъэ сшлонигу зилухыжыгъо къэблэгъэрэ бжыхъэсэ гектар мин 14-м ехъоу тилэм непэ изытет тызэригъэрэзэр, — джащклэ кырегъажэ тиздэгъушылгъу Тхьалъэнэ Вячеслав. — Ащ шыцэу коцым гектар мин 11,8-рэ фэдиз хъазыр рагъэубытыгъ, хъэр гектар 2133-м, рапсыр гектар 250-м, былымлус шхъуантлэклэ агъэфедэщтыр гектари 170-м кьащагъэклыгъ. Мыгъэ районым хъэу шылуахыжыщтыр, гъэрэклорэм елытыгъэм, фэдитлум фэдиз хъазырклэ нах маклэ. Арэушцэу зытехъухагъэри гъэнэфагъэ, аужырэ ильэс заулэм хъэм уасэу илэм хэти ыгъэрэзэнэу щыгът. Бжыхъасэхэм теплъэу ялэм гугъаплэ кытеты ахэм гъэрэклэ кьарытхыжыгъагъэм нахымыбэм, нах маклэ кьамытынэу. Зэклэми пшъэрылъэу тилэр члэнагъэ фэмыхъоу бжыхъасэхэр игъом лухыжыгъэнхэр ары. Къызэри-тыдзэрэмклэ, мэфэ 15—20-клэ лонгыгъор районым щедгъэжэщт. А мэхъанэ ин зилэ Иофшлэным бгъу пстэумклэ фэхъазырхэу тилэжыаклохэр зэрэпэгъоклышхэм сицыхъэ тель.

Аужырэ ильэситлум районым ичлыгулэжхэм трактор

зэфэшхъафхэу 40-м ехъу, комбайни 10 кьашцэфыгъ. Ащ фэшхъафэу лэклэ хэгъэгъухэм кьашашыгъэ комбайнхэу зытфых нэмыкл чыплэхэм гъэрэ кьарэклыхэу зэзэгъыныгъэу зэдашлэрэм тетэу районым лэпылэгъу кыфэхъух. Тызыхэт лэжхъаным, нахыпэм зэралоштыгъэм фэдэу, лонгыгъом зыфагъэхъазырын, члэнагъэ фэмыхъоу лэжыгъэр игъом лухыжыын зэрэфаер тицлыфхэм яплэжыныр ищыклагъэп. Къын тыралъагъозэ лэжыгъэр кьэзыгъэклыгъэу ащ клыхыщтым шыгугъырэм зэрэзеклон фаер дэгъоу ешлэ. Арышъ,

ыбгъухэм ашышъулэгъугъ игъом зэклэ ищыклагъэр рашыллэзэ апхыгъэхэ натрыф, тыгъэгъэзэ, сое хъасэхэм теплъэ дахэ зэралэр. Ахэм джы адэлажэу, уцъжхэр ахагъэ клодыкых, сатырэ тлуаклэхэр агъэшъабэх.

Мыщ дэжымы кышщыхэзгъэщы сшлонигу лэжыаклохэм кьагъэклырэм шыцэу кыялыеклырэм ищэн кыныбэ зэрэтыралъагъорэр. Мары непэ ахэм ащыщыбэ гъогу напцэхэм алухэу хэтэрыклэхэу е пхъэшхъэ-мышхъэхэу аугъоижыкыхэрэм ащыщ ашашэ, мэфэ фэба-ехэм ахэм зэрар кьарамыхэу

тар 1000-м, хъэр гектар 425-м икыгъэ ильэсым ибжыхъэ ащапхыгъ. Дэгъоу агъэхъазырыгъэ чыгум чылэпхъэ лъэпкышлухэр игъом зэрэрагъэ-кыгъэхэм, минеральнэ чыгъэшлухэмклэ зэрэшлушлагъэхэм яшлуагъэклэ, якоц ыкн яхъэ хъасэхэм непэ теплъэу ялэм уигъэрэзэнэу щыт. Хъэм илухыжыын тызыхэт мазэм и 20-м нах мыкласэу хъызмэтшлалэм шыфежъэнхэу мэ-гугъэх, коцым иугъоижыкыни ащ кылытыкышлэ. А мэхъанэ зилэ Иофшлэным хъызмэтшлалэр фэхъазыр. Хъамэ инитлоу ялэр лэжыгъэр кьатырацэнэм

гъо Иофшлэныхэр трактор зытфых зэхэтэу зэшлуахых. Комбайнэ зэфэшхъафэу 6 ял: «Класасэу» 1, «Колосэу» 3, «Нивэу» 2. «Класым» бжыхъасэу ялэм ипроцент 40-м кышчымыклэу рылуахыжы. Мэкъумэщ лэмэ-псымэу агъэфедэрэри маклэп.

Агротехникэм кьызэрэди-лытэрэм тетэу бжыхъасэхэм игъом зэрэдажэжхэрэм ишлуагъэклэ, ильэс зыщып-лыкы зы гектарым лэжыгъэу гурытымклэ кьырахыщтыгъэр центнер 30-м зэрэблэклэ шлагъо шымылагъэмэ, аужырэ уахъгэм а пчъагъэр 40-м кышцагъа-

Лэжыгъэ хъасэхэм гъэбэжъу теплъэ ял

бжыхъасэхэм ялухыжыынэу къэблагъэрэ тапэрэ ильэсхэм афэдэу зэрифэшъуашэм тетэу зэрэзэшлуахыщтыр гъэнэфагъэ.

— **Вячеслав, гъэтхасэхэм япхын районым зэрэщы-клуагъэм гушылэ заулэ джы кьеплолагъэмэ дэгъугъэ.**

— Гъатхэм ошхыр бэрэ кьызэрэщыгъэм изэрар кьэ-клуагъ гъэтхэсэ зэфэшхъафхэр анахэ агротехническэ охътэшлухэм атефэу пхы-гъэнымклэ. Непэ ехъулэу гъэтхасэхэр зыщапхыгъэр гектар мин 17-м хъазырэу лыкыгъа-хъаг. Тапэрэ ильэсхэм афэдэу районым мыгъатхи зинахыбэ шапхыгъэр тыгъэгъазэр ары. Ащ игибрид чылэпхъэшлухэр гектар мин 12-м кьехъумэ ащапхыгъ. Натрыфэу лэжы-гъэр кьэзытыщтыр бэп зыща-шлагъэр, гектари 168-рэ нылэп, ау былымлусклэ агъэфедэщтым гектар 1145-рэ рагъэубытыгъ, арэушцэу зыкласыгъэри гъэнэфагъэ, шэ кьэзытыр чэмхэм язакъоу тилэхъэзэхэлэ хъызмэт-шлэплэ инхэм шхъэ миным ехъу ял. Районым пынджэу шашлагъэми гектар 1310-рэ рагъэубытыгъ, ар гъэрэкло лухыжыгъэм гектаришъэ заулэклэ нахыб. Соеу мыгъатхэ районым шашлагъэри гъэрэкло тилагъэм кьехъу, ащ гектар 763-рэ еубыты. Мыбэхэми зэнтхэ гектари 115-рэ, горох гектари 150-рэ, шъоушыгъу зыхашыкырэ чыплэ гектар 30, ильэсыбэрэ кьэклэрэ уц гектар 314-рэ мыгъатхэ апхыгъ. Хэтэрыклэ зэфэшхъафхэр, хырыбдыр зыщашлагъэхэри гектари 100-м фэдиз хъазыр.

Шьукызырыклогъэ гъогум

пфэлоштэп. Мы лэжхъаным цумпэр, кьэбыжыер, череш-нэр арых сатыу зэралыхэрэр.

— **Адэ а Иофым зыгорэ ешъупэсын шыгу хэлъа?**

— Тыгу хэлъ кьодыеп, ма-ры мы мэфэ благъэхэм кьызе-лутхыщт кьуаджэу Хъатикъуае дэжъ тилэжыаклохэм ащыщхэм кьагъэклыхэр хэтэрыклэхэр пхъэшхъэ-мышхъэхэмрэ зы-щашхъэ алъэкышцт чыплэу гектаритлу фэдиз зыубытэу щыдгъэпсыгъэр. Ащ щаклохэм зэклэ ящыкыгъэщтыр шагъо-тыщт. Ар Мыекъуанэрэ Лэба-пэрэ зышхыкыгъэ гъогум ыгъу-нэ щыдгъэпсыгъэшъ, джа Ве-ликовечнэм дэжъ щыт бэдзэ-рым фэдэ хъунэу тэгугъэ.

Къытфилотагъэхэмклэ тызэ-рэфэрэзэр Тхьалъэнэ Вячеслав етэлэшъ, хъызмэтшлалэхэм ащыщ тыкынышъ, губгъом Иофшлэнуу щызэшлуахыхэрэм защыдгъэгъозэн гухэлъ зэрэ-тилэр гурытэгъало. Районым мэкъу-мэщымыклэ игъэлорышлалэ ипэшэ Владимир Сергиен-кэр гъусэ кьытфэхъушъ, Нэ-шлуцлэ Мыхъамодэ зипэшэ хъызмэтшлэплэ инэу «Родина» зыфилорэм тэклэ.

Гъогубгъум зыщыпэ кьео-лэрэ тыгъэгъэзэ хъасэу гекта-ри 100 хъурэм дэжъ тыкышъ-уцу. Культиваторыр зыпышлэ-гъэ тракторэу адрэ хъэсэ цы-пэм кышчылэгъуагъэр тыздэ-щыт чыплэм кьэсыфэ хъыз-мэтшлалэм илофхэм язытет зыщытэгъэгъуазэ.

— Анахэ хъызмэтшлэплэ инэу тилэхэм ащыщ «Родина», — ело Владимир Сергиенкэм. — Чыгу жьоклуплэ гектар 3219-рэ хъызмэтшлалэм егъэ-лажэ. Ащ шыцэу коцыр гек-

фытегъэпсыгъагъэх, зэклэ лэжыгъэу кьаложыер кьызыцагъэгъунэн алъэкышцт амалхэр ахэм кьараты. Техни-кэу бжыхъасэхэм ялухыжыын хэлэжыщтыри агъэхъазырыгъ.

— **Гъэтхасэхэм япхын хъызмэтшлалэм сыдэуш-тэу шыкылагъа?**

— А Иофшлэныр анахышлоу зыщызэхэщэгъагъэхэм ащыщ СПК-у «Родина». Мыгъатхэ натрыфыр, гъэрэклорэм елы-тыгъэмэ, нахыбэу апхыгъ, сыда плэмэ, былым плашгъэхэр мыщ бэу шахъух, лусэу ахэм ящыклагъэр маклэп. Лэжхъанэ горэм «губгъо гуащэклэ» зэ-джэщтыгъэхэ натрыфыр гек-тар 566-м ащапхыгъ. Гектар 666-м тыгъэгъазэр, гектари 123-м соер, гектари 116-м го-рохыр, гектар 50-м зэнтхыр, гектар 76-м зы ильэсрэ кьэ-кырэ уцхэр ащашлагъэх. Нахэ пасэу апхыгъэхэр дахэу кьызылэхъагъэхэу хъасэхэм джы адэлажэу. Мары мы тызкылырыт тыгъэгъэзэ хъа-сэу гектари 100 хъурэр апэрэу культивацие шыгъэныр гъу-нэм нагъэсыгъ.

Зигъо губгъо Иофшлэныхэр зэрэзэшлуахыщт техникэм фэ-дизи хъызмэтшлалэм лэклэ. Гушылэм пае, лэжыгъэ хъасэ-хэм чыгъэшлухэр зэрэхатэ-кьорэ ыкн шэнаутхэр зэрэты-раутхэрэ агрегатилл ял. Тра-ктор зэфэшхъафэу ящыклагъэм фэдизи агъэфедэ. Хъызмэт-шлалэм илэх К-700-м фэдэу 3, Т-150-м фэдэу 2, МТЗ-80-м фэдэу 6. СССР-м ильэхъан куп-куп шлыкэм тетэу техникэр агъэфедэ зэралоштыгъэм фэдэ шлыклар мы хъызмэтшлалэм непи шыплэгъушц. Зигъо губ-

клэрэп. Мары шъуеплэ мы коц хъасэшхоу гъогум иадрабгъу кьыголтыр зыфэдэм. Коцып-кыр лъагэ, хъасэр зэшхъэза-фэ, шымыщ хэтэп, коцышхъэ-хэр иных. Джащ фэдэх адрэ яб-жыхъасэхэри. Арышъ, мыгъи гектар тельгытэу центнер 40-м ехъу ахэм кьызэрэтыщтыр непэ нафэ кьэхъугъ.

— **Лэжыаклар ятыжы-гъэнымклэ хъызмэтшлалэ-м Иофхэр сыдэу шы-гъэпсыгъэхэ?**

— А лэныкыомклэ Иоф дэеп. Мазэ кьыхъагъэрэ зэклэ ялэжыаклохэм кьагъэхъагъэр игъом арамытэу. Хъызмэт-шлалэм мээ гурыт лэжыаклар сомэ мини 10 — 12-м щынэ-сы. Губгъо Иофшлэныхэр зэшлозыхыхэрэ механизатор-хэм мазэм кьагъахъэрэ сомэ мин 18 — 20-м кышчыклэрэп. Ащ фэшл яхъызмэтшлалэ ипа-щэ лэжыаклохэр лэшэу фэра-зэх.

Владимир Сергиенкэм джа-хэр кьытфелотгъэхэ тыздэщыт чыплэм кьэсышъ тыгъэгъэзэ хъасэр культивацие зышлырэ агрегатыр кьэуцу. Трактор ка-бинэм кьеклы механизаторэу Виталий Касиновыр (сурэтым ит).

Красногвардейскэ районым ибжыхъасэхэми, игъэтхасэхэми непэ язытет егъэрэзэхэу, гъэ-бэжъу кьарахынэу ахэм ащэ-гугъых. Районым ипашэхэми, зэклэ ичлыгулэжхэми Иофэу ашлагъэм клухышлу зэрэфэхъу-щтым яцыхъэ тель.

ЛЭХЪУСЭЖЪ
Хъаджэрэтбий.

Тезыхыгъэр Аркадий
Курнос.

Социальнэ-экономикэ, культурэ хэхьоныгъэхэу ашыхэрэм, янепэрэ шылакэ изытетрэ янеушырэ гухэлхэмрэ яхылыгъэ материалхэр къэгъэхъазырыгъэнхэ гухэлъ тилэу, джырэблагъэ республикэ гъэзетхэу «Адыгэ макъэмрэ» «Советскэ Адыгеимрэ» журналист куп Тэхьутэмькье районым тыклогъагъ. Район администрацием мэкью-мэшымыккэ и Гъэlorышлэлэ иагронм шхьалэу Мыгу Чэримэ тигъусэу предприятие ыккыи организации зэфэшхьафхэм ташылагъ, тигъэзет инэклубгъуитлэ арышхьулэгъорэ материалхэр къэдгъэхъазырыгъэх. Мыгу Чэримэ ишлуагъэ кызырэт-тигъэклыгъэм пае тызэрэфэрээр етэлэ.

Пынджлэжыныр

Мыгу Чэримэ тигъусэу апэу тышылагъ пынджлэжынымыккэ Адыгэ научнэ-техническэ гупчэу (АНТЦ) Хьурым Хьазрэт зипашэм. А хьызмэтшлэлэм ишылэккэ-псэуккэ зэрэзэхъагъэм, тапэккэ гухэлъэу зыдагыгъэхэм игуагъэу ташыгъэгъозагъ.

Ащ кызырэтфилотагъэмккэ, хьызмэтшлэлэр зыхъащэгъэр гъэтхатэм илъэситф хьугъэ. Нэбгырэ 25-рэ зыщылэжырэ научнэ-техническэ гупчэр бгъу пстэумккы ыльэ теуцогъэ хьызмэтшлэл, мэкьюмэщ техникэмккэ мыдгъэу улъшыгъэхэу, наукэр ыльапсэу ыккыи Краснодар дэт институтым гъусэныгъэ пытэ дырлэу ялофшлэн зэхашэ. Пындж лэпкыккэ хэр зыщашытырэ участкэхэри ялэх. Экономикэ лэныккыомккэ нахь федэу алытэзэ, къагъэккырэ пынджым инахыбэр чылапхъэккэ ащэ. Чыгу лэх зилэхэм мыгъэ алэжыштыгъэу къаратыжыгъэри зэрэдыхэтэу пштэн хьумэ, непэ гектар 900 фэдиз алэжы. Ащ шыщэу пыджым чыгу гектар рагъэубытыгъ. Севооборотыр гъэфедэгъэн фаеу чыгулэжыныным ишапхъэхэм агъэнафэш, адрэ къэнгъэ чыгуым шыщэу гектари 100 фэдизым люцернэр къышагъэккы, уцыжхэм зэлыамыштэнхэм пае ажыхъэхэ ыккыи дискхэмккэ агъэшгъэбэжхэзэ зызыгъэпсэфырэ чыгу лэххэри ялэх. Лэжыгъэу къахыжыгъэм шыщ лэхьккэ пайщикхэм адэгощэжык. Джащ фэдэу чылапхъэхэр къазэрэлэкигъахъэхэрэм пае Краснодар дэт институтэу научнэ гъусэныгъэ зыдырлэми ахышккэ дэгощэжык.

— Пынджым икыгъэккыны епхыгъэ апэрэ чэзыур кызы-

Ыльэ теуцогъэ

тынэккыгъ, — къелуатэ Хьазрэт. — Тпхыгъэ пындж гектар 600-м псыр ккэдгъахы ккэдгъэчыжыгъ, кызылты-хэккыгъэхэщ, джы ятлонэрэу псыр ккэгъэхъогъэным тыфежыгъ. Мэфэ зыбгъушлэ зытешлэккэ, технологием зэригъэнафэрэм тетэу ккэккыгъэхэм минеральнэ чыгыгъшлэхэмккэ тышлушлэшт. А лэпккыныр вертолетккэ зэшлэтэхы. Ар лэпккылаеу кытфэккы шхъае, нэмыккы шыккэ шылэп. Технологием зэригъэнафэрэм тетэу гектар пэпчэ чыгыгъшлу килограмм 200—250-рэ лэ-ккэгъэхъэхэ, джащ тетэу пынджым тлогъогъу чыгыгъшлу хэмккэ тешлушлэшт. Тапэрэ илъэххэм кызырагъэлэгъагъэмккэ, пындж гектарым центнер 60-м нахь маккэ къедгъэтэу кыхэккыгъэп, нахыбэмккэ ащи кыетэгъэху.

Тигушылэгъу кызырэлотагъэмккэ, пхъэныр заурым механизаторхэр лэжыгъэм илухыжыныккэ агъэфедэшт техникэм изетегъэпсыхъажыны фежыгъэх. Пынджым илухыжыныккэ техникэу ялэр афекъу, ары паккыш, нэмыккы хьызмэтшлэлэхэм аделэхэу кыхэккы. Механизатор пэпчэ комбайнэрэ жаткэрэ епхыгъэх. Илъэсиплэ хьугъэу пынджым илухыжыны епхыгъэ лэпккыныр лэхитлоу гошыгъэу агъэцэккэ. Апэраллэ аупккэ, пккэлэ гъэнфагъэ тешилэу пынджыр ыккыи пынджыпкыыр зычъэпхы-хэккэ, комбайнэр хыпкыым ехъэ. Экономикэ лэныккыомккэ ащ фэдэ лэпккыныр зэрэнахь федэр агъэуэфыгъэхэ, ащ тетэу илъэххэм кызырэт илухыжыны зэхашэ.

Тэхьутэмькье

— Лэжыгъэу къэтхыжы-рэр зыщыдгъэтылтын чыплэ силэш, сэ пынджыр элеваторым есшлэрэп, — лэжыгъэуатэ иккэлэотэн Хьазрэт. — Етлани ар бэрэ шыдгъэлъынуу хьурэп чылапхъэккэ тэщэш. Ар нахь федэу шыт. Пындж чылэпхъэ килограммым уасэу илэр сомэ 18-м кышычккэрэп пккыи

дэу кызышлэрэр пчъагъэхэмккэ къэбгъэлэгъон пккыи-кышт. Лэжыгъэу къэтхыжыгъэр элеваторым шытлэ-гъын зыхьуккэ лэпккыныр пае ащ ипроцент 30 фэдиз члэнагъэ тэшлэ.

Тапэккэ хьызмэтшлэлэм хэхьоныгъэхэр егъэшлэгъэнхэмккэ гухэлъэу зыдагыгъэхэм тазыккэу пчлэм Хьазрэт кызыр-луагъэмккэ, джы чыгуоу алэжы-рэм нахыбэ алэ кырагъэхъанэу гухэлъ зыфашыжы-

гушлэху, механизаторхэр чэщи мафи пынджыпкыым кыккы-хэрэп пккыи хьушт. лэпккыны-гъошхо лэжыныным, анахь маккэ тетэу пштэмэ, ямэзэ лэжы-пккэ сомэ мин 30-м кышычккэрэп. лэпккыныр лэпккыныр пстэуми осэ гъэнфагъэ ял. Хэт шыщи кы-лэжыгъэр зыфэдизыр ежы-ежырэу кылыгытэн ыльэ-ккыным лэпккыныр тет. Лэжыпккыныр ипалъэм арамгытэу кыхэккы-рэп. Ащккэ ишлогъэшхо къе-гъагло апэрэ мафэм кышыуб-лагъэу хьызмэтшлэлэм ибух-галтерэу лэпккыныр зышлэрэ Татьяна Шеткэ.

Шыпккэ, кадрэхэм якы-хэхьынккэ политикэу зрахъэрэ-ми ишлогъэшхо ккэгло. Ежы-ышхъэккэ дэгъоу ышлэрэ цыф-заккэ специалистхэм къащы-ублагъэу механизаторхэмккэ ккэжыгъэу зэлуигъэккэгъэ кол-лективыр. Ахэми ягугъу кыт-фишлэгъ.

— Джы агроном шхъалэу тилэ Николай Захарченкэр ныбджэгъушлу кысфэхъу-гъагъ Северскэ районым сы-щылажэ зэхъум, — елэ Хьаз-рэт. — Ашыгъум ащ хьызм-этшлэлэм иагроном шхъалэу лэпккыныр ышлэштыгъ. Тинаучнэ-тех-ническэ гупчэ зызэхэсэщэм ар кызыгъэблэгъагъ. Сыдырэ лэ-ныккыныр сицыхъэ зыгъэлэ-спецалистэу шыт. Джащ фэдэ Пэ-нэхэс шыщ Шыулэ Махъмод. Ащ гидротехникэу лэпккыныр ешлэ. Механизаторхэм ягугъу ккэ-пккыныр хьумэ, зыфэгъэзэгъэ лэп-ккыныр пккыныр пккыныр илэр зэпккыныр ахэтэп. Анахь лэп-ккыныр дэгъухэм ашыщ Ангелов-Зур. Пынджлэжы совхозэу «Прикубанскэм» сырипашэ зэху лэжыныным ащ янэ тило-фшлэ анахь дэгъухэм ашы-щыгъ. Механизатор пэпчэ чыгулэжы техникэр зэтегъэ-псыхъажыгъэным ишыккэгъэ лэпккыныр пстэури, гъуцлэгъэ-жэныным нэсыжыгъэу, ыгъэцккэ-нэ-хэ елэккы. лэпккыныр ипрои-зводительность зыккэгъэлэгъэ-гъэнымыккы, экономикэ лэны-ккыныр а лэпккыныр ишлогъэ-шхо ккэгло. Техникэм изетегъ-эпсыхъажыныр пккыныр илэр ухыгъэу ыккыи губгъом зыхъ-хэрэ ужым техникэм хэкъутыккэ зыфэхьуккэ ежыккэ ашлэ-заккэ лэпккыныр дагыжынынхэ фаеу зэрэхъуштыр къагурылэгъэ лэп-ккыныр зэхашэ.

хьушт. Ау ыпккэ нахь чыжыгъэу тышлэгъэ хьызмэтсехъаныр зэхэтэщ. Пынджыр переработкэ зыщытшышт завод дгъэп-сынэу итхухъагъ. Чэщ-zyma-фэм пындж тонн 30 переработкэ зышлын зылэгъышт корейскэ оборудование кысшэцфыгъ, ар зыгъэуцущтхэми зэзэгъыныгъэ адэсшыгъ. Кызырэтшлэлэ-рэмккэ, мыгъэ къэтхыжыныр пынджыр ащ переработкэ шыт-шышт. Мы шысэмккэ къас-ломэ сшлэиогъор ккэу продук-цием фэлэжыгъэным тегъэпсы-кыгъэу лэпккыныр зэхэтэгъэ-ным тызэрэтэхъагъэр ары. Ду-нэе практикэм кызырэгъэ-лэагъорэмккэ, сырер лэпккэ-ккыныр нахь фед продукции хъазырыр пккыныр. Ащи иза-ккыоп. Пынджлэжыныр пылэ нэмыккэ фермер хьызмэтшлэ-лэхэми тилуагъэ адгъэккыныр тлэккыныр фаехэу кытэ-уалэхэмэ. А шыккэр нахь фе-

рэр. Пшэрэулыгъэу алытэрэр пындж лэпккыныр зыщашыт-хэрэ чыгу лэххэу ялэхэм къагъэлэгъорэм тегъэпсы-кыгъэу ежыккэ ячылгъухэм нахь къагъэу ыккыи нахыбэу лэ-жыгъэр кызытырэ лэпккыныр апхыхэзэ, пынджым кыра-гъэтырэм хэхьоныгъэ егъэшлэ-гъэныр ыккыи, ышхъэккэ кызы-рэтшлэлэгъэу, ккэу продук-цием фэлэжыгъэным тетэу лэпккыныр зэхэтэгъэныр ары.

Хьызмэтшлэлэм технологи-е ыккыи производствэ дисципли-нэр зэрэщыгъэпсыгъэми Хьаз-рэт тыщыгъэгъозагъ. Хигъэунэ-фыккыныр шапхъэхэр аукуагъэх, лэпккыныр кыдыккыныр гъэхэп, ешъоныр пышагъэх зыфэлэ-пккыныр предприятием чыплэ зэрэщырымылэр. Къалэжыныр сомэ зэккэри епхыгъэу гъэ-псыгъэхэщ, а лэныккыныр зыгорэ цыфхэм япккыныр ишыккэлагъэп. Лэжыпккэ ккэ-

САТЫУШ ОРГАНИЗАЦИЕХЭР

Тхьарккыоу Алыи зипэшэ ООО-у «Надежда» зыцкэ сатыуш предприятиеу поселкэу Яблоновскэм дэтыр 1972-рэ илъэххэм кызылгуа-хыгъагъ. Совет хабзэм илъэ-хъанэ агъэпсыгъэгъэ шлэлэм зэккэми производствэ чыплэу илэр квадратнэ метрэ 649-рэ мэхъу. Ащ шыщэу квадратнэ метри 135-р шлэлэ чыплэмэ аубыты. Тучаным ипашэхэм кызырэтфалота-гъэмккэ, илъэпккыныр хэм ар зэратеккырэ нэшанэу еплэгъушлэщтыр уасэхэр инэу кызырамылэгъэхэрэр, товар зэмлэуужыгъохэр хъоу имэккыныр зэратель-хэр, ахэм ядэгъугъэ шэфаккы-лохэр зэригъэразэхэрэр ыккыи тучаным илофшлэхэм шэфаккы-лохэм яфэлэ-фашлэхэр зэра-

Предприятием ыцкэ къегъэшхыпккэжы

фагъэцэккэхэрэм зэригъэразэ-хэрэр ары. Мы тучаным рай-оным ит сатыуш предприятие пстэуми апэу дыригъэштагъ социальнэ мэхъанэ зилэ товар-хэу цыфхэм мафэ ккэс агъэ-федэхэрэм осэ тегъахъоу ялэр проценти 10-м шломыккэу гъэ-псыгъэным ехылыгъэ Указэу Адыгэ Республикэм и Прези-дент 2007-рэ илъэххэм кыди-гъэккыгъэм.

Зытелгытэгъэ товархэм ыккыи лэныккыном атегъэпсы-кыгъэу, тучаным ккэралыгъо стандартхэр, санитарием ыккыи машлор щынэгъончхэу гъэ-псыгъэным яшапхъэхэр, нэмыккэ норматив актхэм шлэгъэн

фаеу агъэнафэхэрэр шагъэ-цэккэ. Джащ фэдэу шаккыном ялофшлэн ккыныр пылтыр нахь маккэ шыгъэным фэшлэ зэшло-хыгъэн фэе лэныккыном аналэ атырагъэты. Ишыккэгъэ оборудо-ваниемккэ, хэккыныр афэ-мыхъоу ыккыи цыфым ипсау-ныгъэккэ щынэгъончхэу товар-хэр шыгъэлэгъэххэм пае яшыккэлагъэхэмккэ тучаныр дэгъоу улъшыгъэ.

Пашэм зэрэхигъэуэфыккы-гъэмккэ, шаккыном ялэпккэ-ныгъэ зыккэгъэлэгъэным, саты-уым культурэу хэлтым хэхьо-ныгъэ фэшлэгъэным епхыгъэ лэпккыныр илъэххэм ккэс зрахъэх. Ащ ишлуагъэккэ санитарнэ-эпи-

демиологическэ шапхъэхэр аукуагъэхэу агъэуэфэу кы-хэккыныр.

Сатыуш предприятиер Хэ-гъэу зэошхом иветеранхэу, сэккыныгъэ зилэхэу поселкэу Яблоновскэм шыпсэххэрэм спонсор лэпккыныр ялэ зэпыт. Теккыныгъэм и Мафэ ехьулэу ветеранхэм ыккыи сэккыныгъэ зилэхэм гъомылэпхъэ наборхэр афэгъэхъазыры, ареты, гъэзет-хэр къафыретхыккы. Ащ имы-заккыоу, пенсионерхэм лэзэгъу уцхэр процентитфккэ нахь пы-утэу арешхэ, илъэххэм мэфэ-ккыныр ехьулэу шлуафтынхэр афагъэхъазырхэ зыхьуккэ Тэ-хьутэмькье районым лэпккыныр

нымыккэ ыккыи цыфхэр социаль-нэу ухъумэгъэнхэмккэ и Гъэ-lorышлэлэ товархэр осэ нахь пыутккэ фетлупшык.

ООО-у «Надеждэм» ипашэ-хэм тапэккэ гухэлъэу зыда-гыгъэхэм ашыщ тучаным шлэлэ чыплэу илэм хэгъэхъогъэныр ыккыи супермаркет зэхэтэгъэ-ныр, товар лэпккыныр лэпккыныр ккыныр нахыбэ шыгъэнхэр ыккыи цыфхэм фэлэ-фашлэхэр зэрафагъэцэккэхэрэм культурэу хэлтым зыккэгъэлэгъэныр. лэпккыныр ккэу хэу афэхъу-рэм игугъу пшлын хьумэ, хэгъэуэфыккыныр фае илъэххэм ккэс товароборотым зэрэха-гъахъорэр ыккыи ащ ифэшъашыгъэ хэбзалахъэр нахыбэу зэраты-хэрэр. Кызытэныккыныр илъэ-сым зэккэми сомэ мин 430-рэ хэбзалахъэу атыгъэ, тызыхэ-хъэгъэ илъэххэм чыфэ ате-мылэу лэпккыныр зэхашэ.

**Я 4 —5-рэ нэКлубгохэр кээзыгээ-
хызырыгээр СЭХБҮТЭ Нурбый.**

Иофшлэн гухахъо хегъуатэ

Клэлэгъэджэ сэнэхъатыр шлу дэдэ зыльэгъоу, ыгу етыгъэу зыгъэцкларэ нѳбжыкълэу непэ узэрихьылэщтыр макълэ. А мэкълэ дэдэхэм зигугъу къэтшышт клэлэгъаджэр ащыш. Хьут Маринэ Мыекъопэ медицинскэ колледжым Иоф шешлэ. Адыгэ къэралыгъо университетым Іэкълыб къэралыгъуабзэхэмклэ ифакультет къызеухым ыуж ащ шыригъэжъагъэу (2005-рз илъэсым къышыублагъ) инджылызбэмрэ французыбэмрэкълэ зыригъаджэхэр.

— Мы сэнэхъатыр зыгорэм къысиуагъэу шымытэу, сыгукълэ сыфаеу къыхэсхыгъэш, гуахъо хэсэгъуатэ, — ело Маринэ. — Студентхэм сахэтыныр, сиклэлэгъэджагъэхэм шлэныгъэу сагъэгъотыгъэр ястыжыныр, еджэгъу ужыми азыгъэпсэфыгъо уахътэ афызэхэсхэныр сиклас.

Маринэ зэрэныбжыкълэм ыпкъ къыкълэу, истудентхэм ахэкълуакълэ плѳоми хъушт. Арын фае студент пѳпчэ екъллакълэ къыфигъотышъуным, яшшэ-шъэгъум е яныбджэгъум фэдэу ягукъауи, ягушлуагъуи къыдагъотыным, цыхъэ къыфашыным ушъхъагъоу фэхъурэр. Шулъэгъуныгъэу аритырым арэуштэу къызрэфырагъэгъэ-зэжырым ежэ рэгъушхо, нѳгыр пѳпчэ идунай куоу хъхъаныр къын къышыхъурэп. Колледжым зышышылэхэм имыза-къоу, зыгъэпсэфыгъо уахътэу ялэр фэдэ къафыхъэу зрагъэкълѳтими илахъ хешыхъэ. Ау мы уахътэмклэ еджэныр анахъ шъхъалэхэм зрашъышъыр, непэ ар Іепэдэлэл ашлэмэ, неущ класэ зэрэхъуштыр агуригъэ-Іоным, Іэкълыб къэралыгъуабзэхэр медицинэ сэнэхъатымклэ шлокълэ зымылэ предметхэу шымытхэми, яшылэныгъэ чыплэ зэрэшаубытырэр алтыгъэлэсыным ар пылэ. Иофшлэгъэ зэфэшъхъафэу илэхэр, шыкълэу ыгъэфедэхэрэр, непэ зэри-

гъэшлагъэм къышымыуцоу ишлэныгъэ хигъэхъоным зэрэпылтыр ащ ишыхъат.

Колледжым Иоф зышышлэрэр илъэситф нахъыбэ мыхъугъэми, Иофшлэн зэрэзехишэрэм укытегушылэн зыхъукълэ, къыхэбгъэшынуу клэлэгъэджэ нѳбжыкълэм илэр макълэп. Маринэ Иофшлэн зышыригъэжъагъэ 2005-рз илъэс дэдэм шлэныгъэхэм зыщагъэхъорэ институтым «Актуальные проблемы преподавания иностранных языков в условиях модернизированного образования» зыфиІорэ темэмклэ ишлэныгъэ шыхыгъэхъуагъ. Францием ичыплэ дахэхэм афэгъэхыгъэ непэ Иоф зыдишлэрэр. Медицинэм епхыгъэ еджаплэм зэрэшыригъаджэхэрэм фэшл Иофшлагъэхэм медицинэм фэгъэхыгъэхэри мымакълэу къахэфэх. Гушылэм пае, «Сестринское дело», «Лечебное дело», «Лабораторная диагностика» зыфиІорэ сэнэхъатымклэ программэхэр зэхигъэуцуагъэх. Париж ичыплэ дахэхэм афэгъэхыгъэ методическэ Иофшлагъэу илэм имызакъоу «Дитета и витамины», «Акушерство и гинекология. Беременность. Основные акушерско-гинекологические термины» зыфиІорэ темэхэмклэ Иофшлагъэхэр илэх. Иоф зышлэрэм къышыублагъэу докладэу ыгъэхъа-зырыгъэхэр зыфэгъэхыгъэхэр зэфэшъхъафых. Гушылэм пае,

«Развитие творческого мышления студентов при проблемно-модульной технологии обучения», «Личностно-ориентированный подход в образовании», нэмыкълэхэр.

Маринэ шлэныгъэу Іэкълэпыр, студентхэм яегъэдженклэ шыкълэу ыгъэфедэхэрэр къызы-щигъэлъэгъогъэ шъхъихыгъэ урокэу ышлыгъэр Париж ичыплэ дахэхэм афэгъэхыгъагъ. Урокхэм диафильмэхэр, Лондон, США-м ячыплэ дахэхэм, Великобританием, Москва афэгъэхыгъэ кинофильмэ зэфэшъхъафхэр, классическэ музыкэр ащегъэфедэх, шыкълэ зэфэшъхъафхэмклэ студентхэм шлэныгъэу аІэкълэпыр зэрегъашлэ. Апэрэ, ятлонэрэ, ящэнэрэ курсхэм апае студентхэм яшлэныгъэ зэраушэтырэ тестхэр инджылызыбэмрэ французы-

бэмрэкълэ зэхигъэуцуагъэх, таблицэхэр, карточкэхэр, дѳпкъ гъзетхэр Иоф зышышлэрэ уахътэм къыкълѳл мымакълэу ыгъэхъазырыгъэх.

— Нахъыжъхэм, опыт нахъыбэ зилэ уиІофшлэгъухэм уакълырымыплъэу, ахэр шысэ пѳемыхъухэу уисэнэхъатклэ хъхъоныгъэ пшлышъуштэп, — ело Маринэ Иофшлэн зэрэзехишэрэм къытегушылэу.

КъызэриІорэм имызакъоу, ар ежэ егъэцкълэжы. Мары мы илъэс еджэгъум Иофшлэгъухэу С.К. Тлэшъум нэмыщыбэмклэ (темэр «Кровь»), Е.Н. Шамакинам инджылызыбэмклэ (темэр «У врача»), тарихъымклэ Ж.М. Хъабыим (Хэгъэгъу зоошом фэгъэхыгъагъ) урокэу атыгъэхэм ачлэсыгъ.

Внекласснэ егъэджеными лъэшэу зэрэпылтым ишыхъат Іэкълыб къэралыгъуабзэхэмклэ кружокхэр зэрэзехишэхэрэр. Гушылэм пае, французхэм якультурэ, хабзэу ялэхэм, абзэ нахъ куоу зрагъэшлэным фэшл французыбэмклэ кружокэу зэхигъэрэм видеофильмэхэр щегъэфедэх, Адыгэ къэралыгъо университетым Іэкълыб къэралыгъуабзэхэмклэ ифакультет ежэ истудентхэм экскурсиэхэр ащыфызэхешх, французхэм ямэфэкълхэр, шхыныгъоу лъэпкъым илэхэр къызышагъэлъэгъорэ пчыхъэзэхъэхэр афе-

шлэх. Джащ фэдэу тхъамафэр хэушъхъафыкълыгъэу зы предметым пѳлуигъахъэу бэрэ къыхэкълэ. А зы тхъамафэм къыкълѳл Іэкълыб къэралыгъуабзэу аригъашлэхэрэм ащыщ къыхехыш, ащклэ зэнэкъокъу зэфэшъхъафхэр, конференциэхэр, шлушлэ ермэлыхъхэр афызэхешх. Ермэлыхъхэм ахъщэу къащагъоирэр сэкъатыныгъэ зилэ клэлэцкълыхэр зыщылыгъ унэхэм араты.

2005 — 2009-рз илъэсхэм Маринэ зипэшэгъэ группэу С-42-р колледжым иобщественнэ щылаклэ, зэнэкъокъу зэфэшъхъафэу, ермэлыхъэу шы-зэхашэхэрэм чанэу ахэлажъэ-щтыгъ. Студент пѳрытхэм сыдигъокълэ клэлэгъаджэр арэгъушхо. А группэм щышхэу Анна Ткаченкэмрэ Светлана Шестопаловамрэ дэгъу дэдэу зреджагъэхэр, ар къэзыушы-хъатырэ дипломхэмклэ къызэ-раухыгъэр Маринэ къыхыгъэ-шыгъ. Непэ зипэшэ группэри анахъ чанхэм ащыщ. Джащ фэдэу ибэу е лыплъэн имылэу къэнэгъэ студентхэм Іэпылэгъу ятыгъэным фэшл, клэлэцкълыхъор къэзыухъумэрэ инспекторэу агъэнэфагъ.

Маринэ Иофшлэн зэрэзехишэрэм къеушыхъаты ащ гъетыныгъэ зэрэфыриІэр, охътабэрэ клѳчлабэрэ зэрэтыригъэ-кълуадэрэр. Ау ащ пае къэмынэу ишлэныгъэ джыри зэрэхигъэхъоштым пылэ. Ар непэ Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым «педагогикэ» сэнэхъатымклэ иаспирантк.

— Шлу слъэгъурэ сэнэхъатым Иоф рысшлэн амал зэрэ-сиІэм сырэгъушхо, — ыуагъ аш. — Угукълэ къыхэмыхыгъэ сэнэхъатыным рылэжъэгъуай, икъоу уипшъэрылхэр бгъэцкълэшъуштхэп.

БИРАМЫКЪО Светлана. Сурэтхэм арытхэр: Хьут Маринэ инджылыбэмклэ урокыр еты; Маринэрэ истудентхэмрэ мѳфэкълым щылэх.

ГУКЪЭКЪЫЖЪ

Сигъэпсэфыгъо мафэхэр сицкълугъом лъащлэу сапэр згъэуштхъоу урамэу сызтетыгъэмэ, сиклэлэгъу уахътэхэр зыдзгъэклогъэ нѳбджэгъухэм, зышызгъэклогъэ чыплэхэм нахъыбэрэм ясѳпхык. Ахэр сынэгъу къыкълэгъэуцожъхэмэ сыкъагъатхэ, адыгэмэ зраІоу, сѳиз къысхэхъо. Ащ фэдэ гукъэкълыхъэхэу силэхэр зѳспхыхэрэр пцэжъыеешэнымрэ шѳклонымрэ. Мы Иофыгъунтлур зэрэзѳфэдэхэри зэрэзѳфэдэхэрэи шылэх. Ау зэзыпхыхэрэр пшлэным пае клэкълэу бгъу шъхъаф хэдгъэуэфыкълы: пцэжъыеешэныри, шѳклоныри чыжъэ дэдэу умыкълѳу Адыгейм щызэхэпшэн плъэкълынуу амал шыІ. Ащ къыхэкълэу уисэнэхъатклэ уиІофшлэн къэуухымэ, ахэм уапылгызэ мылкъушхо темыгъэкълуадэу зыбгъэпсѳын плъэкълышт. Етлани хэгъэунѳыкълыгъэн фае шлу плъэгъоу узыпылхэ Иофшлэнхэр зѳблѳпхъухэ къэс нахъ зызэрэбгъэпсѳырэр.

Сицкълугъом къысгъэжъагъэу охътэ лые къысфыхэгъэкълымэ, анахъэу сызпылтыр, сшъхъэ зызѳигъэпсѳырэр, сызгъатхъэрэр, сикласэр пцэжъыеешэнымрэ шѳклонымрэ. Арыни фае къуаджэм сышылэу зыгорэ елбэтэу къысфае зыхъукълэ, къызшыслыхъухэрэр пцэжъыеешаплэхэу е Нэшъукъуае, е Джэдджэхъаблэ, е Понэжъыкълуае, е Аскъэлае ялэхэр арых.

Пцэжъыяшэмэ къыажэхэрэр бэджэжъыиэмэ язакъоп

А шэныр сицкълугъом къысгъэжъагъэу тятэ Уцужыкълэу къысхыльхъагъэу шыт. Сэри ахэм сарэгъушхо. Зыгорэм уахътэ сѳлэу сидэгъушлэмэ, гушылэ мышшомылхэм ачыплэкълэ пцэжъыеешэнымрэ шѳклонымрэ сатегъушылэныр нахъ сиклас. Гъэшлэгъонэу, бзэшлэныгъэу сызпылтыу, сызфэлажъэрэм фэдэу, сиІофшлэгъухэм, сиыбджэгъухэм (бзылфыгъэхэми хъульфыгъэхэми) агъэшлагъоу къафѳсІотэнхэу сшлэрэр макълэп.

Джы зигугъу къэсшлы сшІоигъор сипцэжъыеешаклэ, сишэкълуакълэ. А Иофхэр уизакъоуи, уилахылхэри, уиыбджэгъухэри, сабый цыкълыхэри уигъэсэхэуи бгъэцкълэнхэ плъэкълышт. Ау нахъыбэмклэ пцэжъыяшэ, шакло сизакъоу сыклѳмэ нахъ сегъатхэ. Сыда плѳмэ уизакъо зыхъукълэ зыми уигъэгумэкълырэр, сыдигъо таджэ тыкълѳжышта къыуиІорэр, мэкъэ лые узышшаклорэм Іуигъэхъыкълырэр, узашэхэрэр ыгъаштэхэрэр. Сэ сызашэхэрэм ягъэн-сѳекълуакълэхэр дэгъоу сэшлэх, зыми бырсырыр къекълурэр, ар къызшыцахъэрэм псэ зыпытэу узашэрэм псынклэу зыІурегъэхыжы. Упцэжъыешэ-

ным щылэныгъэшхо, сакъныгъэ, псынклэныгъэ, къулайныгъэ ищыклагъ. Непэрэ-зымафэм пцэжъэнтфыр плыгъэу псынѳпкъым утетэу, тыгъэм, жыбыгъэм, уаем, фыргыным ухэтэу къыхэкълэ. Ащ сезэщырэп, сыпшъыгъэми зэхасшлэрэр, сыд пае мыщ фэдиз уахътэ згъэкълѳдыра сІорэр. Зыгорэ уигъэсэ зыхъукълэ, ош фэдэ пшын, уишэн ащ лыпытыу хѳплъхъан плъэкълырэр. Гушылэ лыеу къашыхэрэм яджэуап ептыжыным уегупшысэу уахътэр пклѳнчэу макълэ, зыбгъэпсѳырэр угукълэ. Ары сизакъомэ нахъ зыкълысикласэр. Ау «зэкъо дэгъу хъурэр» аІо, ушакло (упцэжъыяшэ) зыхъукълэ Іэпылэгъу уищыклагъэу бэрэ къыхэкълэ: пцэжъыехэр бэу къақлохэу, якъыхэхын е псѳэушъхъу къэу-укълыгъэмэ, къэуубытыгъэмэ язгъэфѳн уфыримыкълѳу. Къыхэкълыгъ пцэжъыеу къыхэхыгъэм ибагъэрэ ионтгъугъэрэ е лэуцѳлэу къэсыукълыгъэр сизакъоу къэсхын клуагълэ сыфыримыкълѳу клалэхэу къуаджэм, унѳм къыздынзгъэсышхэр къасщэхэу. Шѳклонымрэ пцэжъыеешэнымрэ уримыхыллэгъэмэ пшІошъ мыхъунхэу къысэхъулагъэр макълэп.

Хэтэ зымыгъэшлэгъоштыр пцэжъыяшэмэ баджэм нэмыкълэуи хъакълэ-къокълэ зэфэшъхъафхэр къашэнхэр.

Сэ сиклэлэгъаджэ, чыплабэмэ сащылагъ, къуаджэхэми Иоф ащысшлагъ, къалэхэми садэсыгъ, студентхэм сыргъэу-колхозхэм тащылэщтыгъэ илъэс еджэгъур зедгъэжъэжыкълэ. Ахэм уахътэ Иофшлэгъум ыуж къащыхэкълыщтыгъэ. Ар пцэжъыеешэным тезгъэкълуадэщтыгъэ — пцэ-джыкълым жы дэдэу е чѳшым пцэжъыеешэщтыгъэ. Нахъыбэрэмклэ сизакъоштыгъ. Анахъэу чѳшым сизакъо зыхъукълэ пцэ-къѳнтфылкълэ, е хъытыукълэ, е хъащыкълэ пцэжъыеешэу къыхэкълыщтыгъэ. Ащ дэжыкълым пцэжъыеу къыхэхыхэрэр нѳпкъым псынклэу къытесыдзэхэти сыллы-кълуатэщтыгъэ. Етланэ тлѳклэ шлэу къытез-гъэзжъэу пцэжъыеу къыхэхыгъэхэр къэ-сыугъоижыныхэу сызэжъэкълэ, къыхэхы-гъэхэм ащыщэу къэзгъотыжыырэр мѳ-клагъэ. Ау чѳщ реным пцэжъыеу нѳпкъым къытебдзэгъэм улъыхъоу нѳпкъым утеты-ныя, къэзгъазэти сыкъэкълѳжыштыгъэ.

(Икълэх я 7-рз нѳклѳбгъом ит).

Пцэжъыяшэмэ къяжэхэрэр бэджэжъыемэ

(Я 6-рз нэклубгьом кыщещежъ).

Станицэу Рязанскэм агрономэу, етлани колхозым инпарторганизацие исекретарэу илээ пчягьэрэ Иоф шызышлэгъэ, игъо-нэмысэу дунаим ехыжыгъэ, флотым илээсыбэрэ кьулыкъу шызыхыгъэ Тхьаркьохьо Рэщыдэ сянэклэ сипхьорэльфэгъоу шытыгъ. Ар сэш нахы нахы-клэгъ, ренэу сигъашло шлоигъуагъ, шхьэклафэ кысфишлыштыгъэ. Клэлэ лъэпэ-лъагъэу, ынэ лъухэмкэ кыоплгы зыхьуклэ лъшугъэу кьахыкырэм укы-гъэфабэу, шлоу ышлэшттым шхьамамысэу, гушлубзыоу, зыдэгущыдэрэр гъучлтыгъу-жыым фэдэу кызыфишцэу шытыгъ. Мафэ горэм сызылоклэм, лугушлукыгъэ чэфэу кысылауагъ: «Зулкьарин, пцэжъеешэныр зэрэуикласэр сэшлэш, сыфай уиныбджэ-гъухэр уигъусэхэу мы Пшызэ псыутлэу ашыгъэм инэкпкъыи ашыш горэм шъус-щэу зышъозгъэгъэспсы. Шъо зи кы-зыдэшъуштэнэу ишыклагъэп. Сэ палат-кэхэри, пцэкъэнтфэхэри, хьытыоу, ащ нэпэмыклэу ишыклагъэхэри кьэзгъэхьа-зырыштыгъ. Аперашлэ зыжъугъэхьазы-рынэу макъэ кышъозгъэлъушт. Машини кышшублызгъэклошт, шъуызгъэшъышт-ыкы. Шэмбэтэу уахьтэр тегъэфэшт мэфэ зытлүш зыжъугъэгъэспсым шъулэжкынэу амал шъуилэнэу. Сыда тэ хы кытфашы-гъэмэ, хы Шлуцэм тыклоу тызкыпы-лыштыгъ?!» Кылауагъэр тэрэзти, етлани кызырэрэфэгумэклырэм изеклуаклэки ынэгукыи кыхэщыти, сэри псынклэу дез-гъэштагъ. Зыгъэхьазырынэу, синьбджэ-гъуми яслонэу сыфежъагъ. Ау ащ фэдэ зыхьуклэ уиныбджэжъыи афорэр кьа-мь-гъэшпыпкъэжъэу, ягушылэ амыгъэцэ-клэжэу кыхэкыти, зытло-зыщэ ясуи, психологическэу фэгъэхьазырыгъэх, мэфэ заулэ тыкызэрэтышттым, кьамьжэн-хэу яунагъомэ арафонэу, алъымыхунхэу, япцэжъеешэн бысыр кымыкыжынынэу. Сыд фэдэ Иофми аперашлэ зыфэбгъэхьа-зырмэ ишлуагъэ кьэкло.

Пэшлорыгъэшъэу сипхьорэльфэгъоу Рэщыдэ макъэ кызыгъэлъум зыдгъэхьа-зырыгъ. Гъэтхэпэ мазэм икълухыгъ. Ду-наир дэхагъэ: гъэтхэ тыгъэнбэыйхэу чылопсыр кьэзыгъэдахэхэу, дунаим кы-хаплэ ашлоигъоу зышхьэ кьэзылэ-тыхэрэ уц кьэжъагъэхэм адлэпылэхэрэм цыфхэри агъэгущлоштыгъ. Тэри ащ тахэкыжына? Зыгъэгъэспсыгъом тыфэ-хьазырэу тыщытыгъ: лъэшэу тигонагъ клэлэ ныбжыклэу пцэжъыяшэ тызыщэ-нэу кытлызыгъэклауагъэм лэдэбныгъэ, адыгагъэ-лэхьылыгъэ кызырэхьафэгъэр.

А уахьтэу тыкызтегушылэрэм анахь зигъуагъэр, непэрэ кьэлуклэмкэ анахь «престижнэу» шылагъэр машинэу «Жи-гули» зыфалорэр ары. Еж Рэщыдэ ащ фэдэ машинакэ фащэфыгъэу илоф-шлэнкэ зэрэшлоигъоу ыгъэфедэнэу илагъ. Ар Мыекьуапэ кытлыгъэклуагъ.

Синьбджэгъухэми адыгэ клэлэр кы-зэряджагъэр ягуапэу, зыдаклохэрэм те-фэу зыкьафани, кызыдежъагъэх. Маши-нэм тисэу тэклофэ, адыгэмэ зэрэшнэу, сэмэркьэу еттлупшыгъ. Нахьбэу кьэ-тлуатэхэрэр пцэжъыяшэмэ, шакломэ яхьыллэгъэ кьэбар гъэшлэгъонхэу, щэн-хэу яцылкыгъом щегъэжъагъэу ашлэхэрэр арых. Ау сигъусагъэхэм ащ фэдизэу пцэжъеешэныр шлу ыльэгъоу зи ахэты-гъэп. Нахьбэр «нэкпкъым тет пэгуаш», пцэжъыи гъэжъагъэр ланэм тет зыхьуклэ, илоф ышлэным фэлэ зыфалорэм фэдэгъэх. Арыш, пцэжъеешэнымкэ уащыгугы-нышхоуи шытыгъэп. Ау сэмэркьэу шынымкэ зэклэмэ уагъэтхэнэу зэрэ-щытыгъэр гъогум тырэклофэ кьагъэлэ-гъуагъ. Зым кьэбарэу кылауатэрэм уемы-зэщынэу ыгъэпсыштыгъэ, адрэмэ кьахэ-кыштыгъэх пцэжъыеу типсымэ ахэхэ-ри ымышлэу.

Рэщыдэ Иоф зыишлэрэм тызылохьэм, зэклэ пцэжъеешэным епхьыллэн фаехэр (палаткэхэр, чэтэнэу тызтесыштыгъэр, пцэ-кынтфэхэр, сеткэ зэфэшхьафхэр, нэмыкы хьапшыпхэр) машинэу кьыд-дэклоштым хьазырэу илгыгъэх. Тшхы-нэу кыгъэхьазырыгъэри мыухыж. Кол-хозэу Иоф зыишлэшттыгъэу Рязанскэ станицэм дэтгыгъэр краим анахь баеу итыгъэмэ ашыштыгъ. Александр Романо-вич Лысенкэр итхамэштагъ. Ащ ичаныгъэ, зэрэлъыдэгъугъэр джыри кьалотэжыи екъу.

Тхьаркьохьо Рэщыдэ «ыни ыпи щхэу» зыфалорэм фэдэу лаплэ кьорэгъыклэ

кытпэгъокыгъ. «Шъеблагъ, шъеб-лагъ! Дэгъоу шъукъэмыгужоу шъукъэ-сыгъ, — зэрэгущлорэр кыхэхэу ыгъэ-жыгъэ кылауагъ. — Бэрэ пэмылгъэу чыплэу зыщыдгъэгъэспсыфштым тынэ-сышт». А чыплэр Нэшъукъуаерэ Джэ-джэхаблэрэ азыфагу нэклэ хьугъэу мэ-зыр зытыраупкыгъэр арыгъэ. Ащ мэзыш-хоу тетыгъэр Нэчэрэзые нэсэу зыты-раупкыи, мыжэо гъогужъэу Джэджэ-хьаблэ еклүштыгъэр лентэ гъожь лонтлэгъэ кыхьэм фэдэу кьэнагъэу шытыгъ, бгы заңдэу кьуаджэм узэрыдэхьаштым ар еклүштыгъэ. А гъогум утеты зыхьуклэ, лэрышыным жьы кьабзэу кытеклырэм угуклэ укыгъатхьэщтыгъэ. Гъогубгъухэу псым зэлыубытыгъэхэм пцэжъеихэр загъорэ кьахэуштыгъэх.

Ахэр кыхэхьыштыми, уяплгы зэ-пытэмэ пшлоигъоштыгъэ. Машинэу ты-зэрысыр а лентэ гъожьым ыгузэгъу ты-нэсыгъэба зыщытлоштым шоферэу ты-зыщэрэм кыгъэуцугъ. Калэу рулым лусыгъэм адыгэ хабзэр ыгъэцаклэ зэрэшлоигъор кыхэхэу, нахьжыгъэм афишлэщтыр ымышлэу кьадычхьэщты-гъэ. «Хьазрэт, машинэм ил палаткэхэ-ри, пцэкъынтфэхэри, псэу тызэшэоштри, чэтэн шъуамбгъоу тызтесыштыгъэр жэжъу-гъафх. Пцэкъынтфэу пцэжъыи зэрэшэ-хэри, ахэм апальхьэщтыгъэр чэщ мыхь-у-зэ кьафэжъугъэхьазырых», — мэкъэ шэ-бэ дахэклэ Рэщыдэу тызышагъэм ишо-фер рилуагъ. Еж Рэщыдэ гушылэ лые ымышлэу, а зы гушылэр тло кымы-ложъэу, пшъэрылгъэу кызыдидгъэ клэлэ-мэ афишлэхэрэр зэрагъэцаклэрэм лъып-лэштыгъэ. Хьакулэ кыфэклуагъэмэ агу хахьоу зызэрэаригъэгъэспсыфштым ыгъат-хьэу пылгыгъ.

Пцэжъеешэныр елбэтэу езгъэжъагъэ-хэр хьакулэм ахэтыгъэх. Аперэ пцэжъыи зэфэшхьафхэри, мыин дэдэхэми, кыхэ-зыдзыгъэхэри кьахэкыгъэх. Ащ пэгуа-шэхэми зэнэкьокъуныгъэр, сэмэркьэу шыныр кьахылхьагъэ: шхьаджи зыщыт-хьужыныр еж гу лъымыгъэу кыхэхэ-щытыгъэ. Зым кыхыхыгъэр адрэм кы-убытыгъэм нахы нахь шлоинныгъ, кы-хахыгъэхэр зэгъапшэхэрэри кьахэ-кыштыгъэ. Джыри тышхэнэу тытлысы-гъагъэп, ау гъэгъэспсылэ дэгъу горэм щылэхэм яхьышрэу сэмэркьэушынымкэ зэрэгъатхьэщтыгъэх, щыи макъэр псы-ор шхьашьом рычъэщтыгъэ.

Псылушъоу жьы кьабзэ зылушым зы-щыдгъэгъэспсынынэу, тыщычыенэу итхь-хьэгъагъэти, ланэхэри зэрэзлүхыгъэу, пцэжъыи кыхэхэтыгъэхэри нэкпкъым кытетынэхи тызыхэчыем, гъэшлэгъоны хьугъэр: пцэжъыиэхэри, лы гъэжъагъэу ланэм телгыгъэхэри щымылэжъхэу ты-кьэушыжыгъэ. Кьызырчлэжыгъэмкэ, тэ пцэжъыи тешэфэ ондатрэхэу титлэс-хьаплэхэр зэгъашлэхэу, кытажэхэу псэу тызлусыгъэм хьсыгъэхэр арых зылэшлэ-гъагъэхэр. Тэ тшуагыгъугъэ пцэжъыи-хэр ахэм гъушъэплэ чыплэмэ атыралъ-хьагъэхэу ашхыгъэу, кьупшъхьэу ащ ахэлгыгъэхэр кьагъэнагъэхэу етлани тлэгъужыжыгъэх.

Ащ щегъэжъагъэу ыпэклэ, чэщырэ пцэжъыи сизакъоу сешэ зыхьуклэ, сипа-гохэу нэкпкъым кытесыдзэщтыгъэхэр шлозытыгъуштыгъэхэр ондатрэхэмрэ псыбланэхэмрэ (выдрэхэр) арыхэу зэрэ-щытыгъэр кьээфэжъыгъ. Псыбланэхэм ренэу ашъо дэхэ зэпыт, джэдыгу, шубэ бзылгыгъэмэ апае, палэ ахэпшыкыиэм лъэгъупхьэх, зэрэдахэу бэрэ пшыгъын олэккы, хьунэмэ ашхырэп. Арыш, ахэм ашъо лъэшэу агъэлъаплэ. Пцэжъыи псым кышаубытхэрэр кыхахыш, нэп-кыи щашхыныр яшэн.

Ахэм язеклуаклэ кыгъэлъагъоу зэ сы-зэрихьыллэгъагъэр гъэшлэгъоны. Псыр кьыиугъэу, пцэжъыиэхэр кьэсыубытынхэу хьытыгу хэзгъэуцогъагъ. Ащ кыхьэрэ пцэ-жъыиэм псыбланэр кьашэу гу лъыстагъ: хьым кыырехыш, пагор нэкпкъым щеш-хыш, кьупшъхьэу хэлъхэр нэкпкъым кытыренэш, псым хэхьажы. «Еж кысэшэмэ, сэри сешэжыи», — слуи, сыгу кьэкыгъ. Хьыр зыдэщытым куандэу пэгъунэгъум шхончыр сыгъэу зыкьоз-гъэбылыхьагъэу сышысыз, шхьхандэм сызыкьоплтым, хьым кыырихыгъэу ыжэ дэлъэу лэндыр плэтлэраоз, нэкпкъым кы-зытырелъхьэм, сеуи шхонхынкэ хэзгъэ-фагъ: пцэжъыи ежыми ялоф сшлагъэ. Ащ тетэу кысэшэрэ псыбланэм сызэ-ртеклогъагъэр сыгу кьэкыжыи зыхьугъэр

бэклае шлагъэми. Арыш, упцэжъыиашэ-ми ушакломи заом улутым ехышыр. Ре-нэу усакыи фае: о узэришэрэм фэд, еж-хэри агъэделэн алэккыштым ешэх.

Пцэжъыи ыкыи хьэклэ-кьуаклэ пэпчэ зеклоклэ-шыклэ гъэнэфагъэ ил: пцэжъын-тфым кызырээрэр, жэлыем кызышынкэ лъэшэу луданэм кырыоу, пцэжъынтф кьэ-быр псынклэу чынгъэзыхьэу, пцэ-кынтфыклэм уригъэбэнэу, кызыпкъу-дыклэ зи пымысэу, пцэжъынтфыр псым кыхэхьыгъэу кыхэхьы. Мэклэ-маклэу, мыгумэклэу пцэжъынтф кьэбыр кыгъэ-сысэу, гулэу кьеомэ кызырэхэпхыштыр зыгорэм кьырилуагъэм фэдэу, кьэцыпалэзэ хьамлыур жэлыем зэрэпихыштымкэ кьыуашэуи кьахэккы. Загъори пэгэ мэлэ-клэ лагъэ кызыуихышлэклэ, хьамлыур ыжэ дилъашъоу, поплавокыр псым чы-лэашъоу, кызыпкъудыкыклэ онтэгъу-он-тэгъоу зыкыхыуимыгъэхэу, кырыоу, бгъу зэфэшхьафхэм аречъэклэу уалоклэ. Ары пэпчэ пцэжъыи псым щыб-гъэлэсэнным шыклэ гъэнэфагъэхэри илэх. Ащ фэдэ зеклоклэ-шыклэу пцэжъыиэм ялэхэр дэгъоу ошлэхэмэ кьэуубытыштыр нахьыб плэккыжырэм нахыи.

Ар ащ зэрэтетыр уужырэ мафэу пцэ-жъыиешэныр тыухыгъэу кьалэм тыкло-жыи зэхьым кьалотагъэхэм кьагъэшпып-кьэжыгъ. Синьбджэгъумэ ашыщэу Му-рат пцэжъыиэм якьэбар, якьэубытын да-хэу, уигъэшхэу, уигъэчэфэу, жэбзэ кьабзэклэ кьылотэныр иклас. Ежыри кьылауатэрэм имызакьоу лыи эжлужъэу, ренэу кьабзэу зэклуупсыхьагъэу, пцэ-жъыиешэным тегъэпсыхьагъэу фэпагъэу цыты. Мылэгъэ-мылхьанхэу, ыпллэлу-ытамэхэр зэхэгъэпытыхьагъэу, ицлы-кыгъом щегъэжъагъэу джы кызынэсы-гъэм лолшлэн пхьашэм зэрипсыхьагъэр кыхэхэу, ынэгъоу чэф-сэмэркьэу дахэр зыкълэыр кыпфигъазэу кьыбдэгущы-лэныр кызызыригъажьэклэ, ибэрчэтыгъэ, ихьалэлыгъэ псынклэу кьыбнегъэсы. Иофыр зытет шыпкъэм тлэкуи хыгъахьоу кыхэхьыми, кьылауатэрэр кьыбнегъэсы, пшлэшгъэ егъэхэу. Ащ фэдэ укыгъуштымэ, нахьыб уфэмый зыфалорэм фэд. Шып-кьэ, зэклэ пцэжъыиашэмэ яшэнхэр кы-хьамыфэнхэ ыльэкырэп: нахь дэгъоу пцэжъыи кызыцеорэм зыригъэхьыныр иклас, зыдэщытым зи кылуымыхэу, игъ-усэмэ кьауытырэмэ амыгъэгумэклэу еж-ежырэу пагохэр кыхидзынхэр иклас. Мы чыплэм дэгъоу кышеош, кыхэхэхыш, сыздэщытым кьакло кыуымылон ыльэкышты. Мурат ты-кьэкложыфэ пцэжъыи кыхыхыгъэмэ якьэбар, ягъэпсыкы, якьеуакы, кы-хэхьыклэу кьафигъотыгъэхэр кымыухы-зэ, гъогум теклодэгъэ уахьтэри зэхэты-мышлэу тыкьэсыжыгъ. Псэу тыздэ-клуагъэр шъофым кьырагъэлъэдэгъэ кьо-дыгъэти, темэн-орыжымэ ахэсыгъэхэу пцэжъыи лъэкпэ зэфэшхьафхэу кыхэх-хыштыгъэхэр багъэ: лэнд, карп, сазан, ка-рась, джае, пэгукы, хьалабгъу, тхыкьэц, шъошъаб, король-королек (карп лъэп-кыиэм ашыш), рыбек, клэбзыи плыжъ, судак, таранк, икрянк, осетр, амур фыжъ, амур шлуц, шамай, жерех, ахэм анэ-мыкыхэри. Ахэм зэклэм язеклуаклэ, яп-цэжъынтф кьеуакы, нахь псынклэу жэ-лыем кызырэхьыгъэхэрэмкэ зэтекыи.

«Пцэдыжыи жэу сыкьэтэджыгъэу пцэжъынтфыр псым хэсыдзэгъэ кьодыеу сызэлпхэм, — кьелуатэ Муратэ, — мэклэ-маклэу, фэсакыпэзэ поплавокыр ыльэ-шъу фэдэзэ зыгорэм нэкпкъым луишы шлоигъоу лъегъэклуатэ, сэри макъэ сымы-гъэлэу сежэ ышлэшттым: загъорэ лукы-жыгъэм фэдэу зыкьегъэлъагъэ, етлани кьегъэзэжыи, ау имурадэу, ышлэн ихьы-сапыр кьыгъэлъагъэрэп. Пцэжъынтфым икьеуаклэклэ пцэжъыи зэрэмылгыр кыхэхэи — угулэ хьуштгэп, жэлыем пылэ хьамлыур зыдырклэ, рэхьатэу сысыжыи ыльэкыштыпыш, ащ сежэ, — пцэжъыи-шэм кьылауатэрэм нахь тыригъэдлэуным пэе, ычый елэккы. — Сэри сежэзэ сезэ-щыгъэу, еж пцэжъыи кысэзэщыгъэн фэагъэ, поплавокыр чыгъ лъэпсэжъэу псым хэтым ыльэныкьоклэ ишыпкъэу рилъэшбожъагъ. Джы кыпыхьэгъэн фае, ащ нахыи сежэжыи нэу амал силагъэп, — ыгъатхьэу, тлэкуи лушхыпшыкыиэ кье-луатэ. Тэри зэклэ тыкыиыгъугъэм фэ-дэу, кызыриухыштыр тшлэрэпыш тедэлэу. — Етлани сыкыиырымыоу, псым кы-зырэхэщыштым тегъэпсыхьагъэу пцэ-жъынтфыкыи пытэу сыгъэу сыкыи-зыкылаэм, кыхэхьырэ гъэшлэгъоны: ышхьэ шлуцлэ шъуамбгъоу, паклэу,

ЯЗАКЪОП

Лудэнэ шлуцлэшэо джэфэу илэхэм тлэкуи укыагъэштэнэу кыхэхэзгъэщыгъ. Псын-клэу нэкпкъым кьеслэшъулагъ. Зыриу-тэклэи игъо исымыгъафэу нэкпкъым кы-тесыдзагъ. Згъэлэсэнным пэе елбэтэу зы-тесыдзагъ. Ащ сыд фэдизэу сигъэгущыла-гъа?! Джары апэрэу джае кызырэхэс-хыгъэр. Нэкпкъым кызытесэдзэм, хьатэу бырсырыжыгъэп. Бэ тесымыгъашлэу лалъмэкыи ислъхьагъ, ау тлэкуи шлэ кьэс сеплгыи шлоигъоштыгъэ, — кьыухыгъ Мурат кьылауатэщтыгъэр.

— Гъэшлэгъонба, джаем фэдэп лэнд-хэри, тхыкьэцхэри кызырээрэр, — ело джыри Муратэ гушылэр лыигъэкулатэ шлоигъоу. Ар игъусэхэмкэ тэшлэти, упчлэхэр фэтыдзыхэу едгъэжъагъ: адэ лэндымрэ тхыкьэцымрэ сыд якьеуакы?

— Ахэм пцэжъынтфым якьеуакыклэ зэрэхьынкыаглохэр кьахэщы, язеклуаклэклэ кьэпшлэштты. Жэлыем хьамлыоу пылгыр кьызалъэгъуклэ, псынклэу паутыныр яхы-сапэу кьэбэнхэш, пцэжъынтф кьэбыр ралъэшъуажэ. Ащ тефэу псынклэу укыи-кырыуныш, жэлыер зыщыдилъэшъуа-гъэм тефэу ыжэ кышлэобгъэнэн фае. Хьамлыур ылыгъ шлошлэзэ, кьэхьугъэр ымышлэу нэкпкъым кьеопалэш кьэхэ-ошты. Арыш, пцэжъыиэмэ уяшэ шлои-гъомэ, язеклуаклэ шлэмэ нахь псынклэу бгъэделэнхэ олэккы, кыхэхьыным фэлэзэ охьу.

Кьалотэщтыр аухыгъ тшлэшлэзэ, анахь ныбжыклэу кытхэт клэлэ нэгүфэу, лъэ-пэ-лъагъэу, ышхьацхэр лужоу зэхэкы-хьагъэу зынатлэ кьылушагъэм, гулэзэ пэ-гуашэ зэклом кьэхьуллагъэмэ ашыц кьылотэжыи зэрэшлоигъор кытигъэ-шлагъ. «Ар зыхьугъэр непэп, ау джыдэ-дэм хьугъэм фэдэу сынэгү клэт, — Ас-кэрбий гулэзэ кьыригъэжъагъ. — Псыр кьыиугъэу, гъэмэфэ дахэу, окъ-жыкьэу синьбджэгъухэр кьысаджэхи, сипчыпы-джын зыдасэшти садэклауагъ. Нэбгырэ за-улэ зэхэтхэу псыутлэ мыин горэм клэлы-рытхэу талэрыхьагъ. Кьазэрэгъэлэуатэрэп а псы чэнджэ лушъоу зылушхэм сазан го-рэм зызэрэщыгъэбылыгъэр, зытемыу-цогъэхэ чыплэ кызырэамыгъэнагъэр. Етлани кьауагъэр кьагъэшпыпкъэжыиным пэе зэклэ а псы хьурэе цыкыр кьаула-шъоугъ зытемыуцагъэхэ кьамагъанэу, ау зи кьагъотыгъэп. Пшъыгъэхэу, мэклэ-маклэу нэкпкъу псы зытемытым кьыте-уохэхэ, псыр каргъо хьужыиэмэ зыго-рэ алъэгъуным шыгугъыхэу кыхэхьы-гъэх. Заулэрэ тызэхэтыгъэхэу псым тлэкуи сызыхэклуатэм шъабэу, слэгъу кыгъэ-лыджэу зыгорэм сытеуцагъэ шхьаеи, зигъэсысырэп. Калэхэм сыкьалъэлу-гъ псынклэу пэгончыр кысатынэу. Зэрэс-фэльэклуэ пчыр слъакоу зытетым хэслугъ. Зэклэ псым хэти, нэкпкъым загъэгъэсп-нэу тыхагъи кысэчъэллагъэх. Сызэлэ-бэхым, ыклэбзыиэхэр плыжыхэу, ыжэ зэклэжыгъэу кызырэхэхьыгъэр пцэ-жъыиэм кызырэмыкылэрэр пшлэнэу, пчэр зыхэхьлугъэм лъэу кыкылыр псыкыи-лэм кытыринэу, псым кыхэхэзгъэщыгъ. Нэп-кыи кьытесыдзагъэу дэпклаеу шылым пцэжъыиашэхэр еплыштыгъэх». «Мыра мыщ фэдизым тылгыхьыгъэр», — зым телунклэзэ кьылоштыгъэ. Адрэм клэгъэ-хыштыгъэ: «Ары сазанхэр зэрэщытхэр, псынжыи зыхэгъуалъхьэхэклэ, уагеуца-гъэкли кыпфэтэджыштытхэп. Ахэм афэ-гъэшлыгъэр пэгончыр ары». Адрэ пцэ-жъыиашэхэми ащ кыдырагъаштэщтыгъэ.

Зыщыдэхэкыжыштытхэм ащ фэдэу зы-гъэгъэгъэспсыгъэ адыгэ клэлэу урыс ста-ницэм Иоф шызышлэу, адыгэгъэ дахэ зы-хэлэу Рэщыдэ зэрэфэрэзэхэр рысагъэ-ложыиэм ашлоигъоу кьысауагъ: «Зулкьа-рин, Рэщыдэ кыпфитшлагъэр зымыуасэ щылэп. Дэгъоу зытигъэгъэгъэспсыгъ. Пцэ-жъыиешэным шъэфэу хэлъхэр тымышла-хэу кытигъэлъэгъугъэх. Ащ даклоу ады-гэ зэхэхьэклэ-зэхэтыклэхэр шыклагъэ ямы-лэу кыдыдзэрихьагъэх. Зыналэ кьыте-тынэу кыгъэклуагъэхэми лэдэбышхо зэ-рахэлъыр кьагъэлъэгъуагъ. Бэрэ псаунэу, лъытэныгъэ Иоф зыдишлэхэрэми иныб-джэгъухэми кьыфаши зэпытэу шылэнэу тызэрэфэлалорэр тфынэгъэсыж».

Ары, шлу шлэмэ клэдыштытхэп. Джы кызынэсыгъэми синьбджэгъу клэлэхэм Рэщыдэ ишлушлагъэ ашыгъупшэрэп. Арыни фае адыгэмэ зыкларэр: «Шлу ши псым хадз», «Шлу зышлэрэм шлу фы-щылъ», «Шлу зышлэшттым зыришлэшттыр кьегъоты».

БЛЭГЪОЖЪ *Зулкьарин.*
Пцэжъыиаш.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

Къыдзыгъэкьырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкъ ЮфхэмкIэ,
IэкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тилъэп-
къэгъухэм адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар жьу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

**Редактор
шъхьалэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редакциер
зидэшыIэр:**
385000,
къ. Мыекьуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыгъ зы-
хырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхъаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием
хэутын ЮфхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыплэ гъэоры-
шIанI, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиу-
тыхэрэм мышпып-
къагъэу къахафэ-
хэрэмкIэ къэзыт-
хыгъэхэм пшъэдэ-
кIыж ахы. Къа-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым шылажэхэр-
рэмрэ яеплъыкIэ
зэтемыфэн ылгэ-
кIышт. Гъэзет-
еджэхэм къыт-
фагъэхырэ тхы-
гъэхэр зэхэтфы-
хэрэп ыкIи къэ-
зытхыгъэхэм
аIэкIэдгъэхъа-
жыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекьуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
6155
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1780

Хэутыным
узщыкIэтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

Зэфэсыр тыгъэгъазэм шыIэшт

Общественнэ движениеу республикэ «Адыгэ Хасэм» и Совет изичэзыу зэхэсыгъо Кошхьаблэ шыкIуагъ. Адыгэ Хасэм Юфэу ышIэхэрэм атегушыла-гъэх, Адыгэ Хасэм ия XV-рэ Зэфэс мы илээсым, тыгъэгъазэм (декабрэм) и 10-м къыщыублагъэу и 25-м нэс зэхэсэнэу зэдаштагъ. Зэфэсыр зы-щылэшт мафэр шIэхэу агъэунэфышт.

Зэхахьэм къыщыгушылагъэх Адыгэ Хасэм итхьаматэу Хьэпэе Арамбий, Хасэм и Совет иЮфшIэн хэлэжьэхэрэ Нэгъуцу Аслъан, Едыдж Мэмэт, Хьунэгэ Чэтибэ, МэщфэшIу Нэдждэт, Къуекъо Аслъанбий, Дзэсэжэ Заурбий, нэмыкIхэри.

Милицием иполковникэу Мамыекъо Казбек Адыгеим игъогухэм тхьамыкIагъоу къатехъу-хьэхэрэм цIыфыбэ зэрахэкIуадэрэм къытегу-шылагъ. ЮфшIэн цIыфхэм ягъэгъотыгъэным фэшI Урысые Федерациемрэ Адыгэ Республи-кэмрэ ащаштэрэ законхэр зэрагъэфедэхэрэм Адыгэ Хасэм иЮфшIэн чанэу хэлэжьэрэ Чэ-тыжэ Аслъан иеплъыкIэхэр къыриIолIагъэх.

Милициемрэ Адыгэ Хасэмрэ зэгъусэхэу зэрэздэлэжьэштхэм, мыхьомышIагъэхэр авто-мобиль гъогухэм ащызезыхьэхэрэм зэрапэу-цуштхэм, ныбжьыкIэхэм тикъалэхэм ямыза-къоу, къуаджэхэм шапхьэхэр ащаукъозэ, авто-мобильхэр зэрагъэорышIэрэм уезэгы мыху-хэштэу Адыгэ Хасэм шалгытагъ. Ны-тыхэр, чIыплэ органхэм япашэхэр Юфым къыхагъэ-лажьэхэзэ, Адыгэ Хасэм пшъэрылгъ гъэнэфа-гъэхэр ыгъэцэкIэштых.

Урыс-Кавказ заом илэхъан адыгэ чIыгур къаухъумзэ фэхыгъэхэм апае саугъэтхэр Тэху-тмыкье ыкIи Теуцожэ районхэм бэмьшIэу къащызIуахыгъэх. Мыекьуапэ ащ фэдэ саугъэт шагъэпсынэу зыфежэхэкIэ Адыгэ Хасэр Ю-фым чанэу зэрэхэлэжьэштхэм тегушылагъэх.

Дзэсэжэ Заурбий Кошхьаблэ районым и Адыгэ Хасэ иЮфшIакIэ щигъэгъозагъэх. Сау-гъэтхэр зэрагъэцэкIэжьыхэрэм, тарихьымрэ шIэжэ ныбжьыкIэхэм яIэу плугъэнхэмрэ ямэ-хъанэ зыкызырIэтырэр игушысые къышыхи-гъэщыгъ. Адыгэ Хасэм и Совет изIуагъ хэлэ-жыагъэх быслъымэн диныр зылэжьырэ Даутэ Амэрбий, Кошхьаблэ псэупIэм итхьаматэу Бор-сэ Хьазрэт, культурэм иЮфшIэхэр.

Адыгэ шыум исаугъэтэу Кошхьаблэ дэтыр зIуагъ хэлэжьэрэмэ зэрагъэлыгъэу. Ащ ыпашхьэ щытхэу нэпэеплъ сурэтхэр атырахы-

гъэх. 1918-рэ илээсым Кошхьаблэ шыщ ху-лъфыгъэхэу дзэкIолIхэм якIодылагъэхэм ясау-гъэт екIуалIэхэ, шъхьащэ афашыгъ.

Адыгэ Хасэм, милицием, диным, гъэсэн-гъэм, культурэм яЮфшIэхэр зэгъусэхэу зэрэ-здэлэжьэштхэм, 2014-рэ илээсым Шъагъэ шы-кIошт Олимпиадэ джэгунхэм тиреспубликэ зэ-рахэлэжьэштхэм, нэмыкIхэми игъэкIотыгъэу атегушылагъэх.

ЗIуагъ хэлэжыагъ АР-м лъэпкъ ЮфхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъу-хэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жьугъэм иамалхэмкIэ и Комитет итхьаматэу ЖакIэмыкьэ Вячеслав.

Сурэтым итхэр: **Адыгэ Хасэм и Совет из-хахьэ хэлэжыагъэхэр.**

ТИСПЕКТАКЛЭХЭР

меркьэум хэкIыхэщэ, зэпэуцу-ныгъэхэр къахэфэх, хьапс Юфыгъоухэми алэлэсых. Елена Лепиховам, Виктор Марковым, Александр Степановым, Ирина Ки-риченкэм, Михаил Арзумановым, Надежда Максимовам, Михаил Ка-бановым, Галина Лодьяновам, нэмыкIхэми рольхэр къашIых.

И. Штраус кIэу къыхихыгъэ жан-рэм «Къашъом иопереттэкIэ» еджа-гъэх. Артистхэм къащохэр узыIэ-пашэу къагъэлыгъоу.

ЕдзыгъуитIу хьурэ мюзиклэу «Ослепленные» зыфиIорэр мэ-къуогум и 16-м ятфэнэрэу камер-нэ музыкальнэ театрум къыгъэлы-гъошт. УФ-м искусствэхэмкIэ иза-служеннэ ЮфшIэхэу Сулейма-нов Юныс ары зыгъэуцугъэр.

щтыр гъэнэфагъэу композиторым къегъэлыгъоу.

Хульфыгъэр зешъокIэ ишъхьэ-гъусэ къышIэжьырэн. Бзылфы-гъэр тхьэкIэкIо-пхьэнкIагъоу унэм исы зэхьум тхьамыкIашъор теу зифапэщтыгъ — ар ылэгъумэ хульфыгъэм зыми хигъэкIокIэ-штгэп шъхьае, шъхьащыр зэблэзы-хьугъэ, нэмыкI шъыпкъэу зызыфэ-пэгъэ тхьэкIэкIо-пхьэнкIагъоу бзы-лъфыгъэ баеу хульфыгъэ ешъуа-гъэм къыщхьэу, епсэлъыхьэ, зыдэ-псэурэ ишъхьэгъусэ егъашIи ри-мылогъэ гушыIэ фабэхэмкIэ еIу-шъашъэ...

Шампанскэм ешъохэзэ, сэ-

«Чэщбзыум» уегъэгупшысэ

Адыгэ Республикэм и Камернэ музыкальнэ театрэу Хьан-хьэу Адамэ ыцIэ зыхырэм И. Штраус иопереттэу «Чэщ-бзыу» («Летучая мышь») зыфиIорэр къышагъэлыгъуагъ. Урысые Федерацием искусствэхэмкIэ изаслуженнэ ЮфшIэхэу Сулейманов Юныс ар зигъэуцугъэр илээс зауIэ хьугъэми, искусствэр зикласэхэр ашIогъэшIэгъонэу еплъых.

Иоганн Штраус 1874-рэ илээ-сым «Чэщбзыур» ытхыгъ. Жьы мыхьурэ опереттэ ЮфшIагъэр И. Штраус итворчествэ лъэшэу къэзыгъэбаигъэмэ ахалыгъэ.

Австрием икьалэу Венэ уапа-шъхьэ кырегъэуцо. Сэмэркъэу хэлъымрэ шъыпкъэмрэ зэбгъапшэ-хэ пшIонгъоу бэрэ уегупшысэ.

Уегъэщхы шъхьае, сыда къыхэб-гъэщырэр? Композиторыр залым чIэсым гукIэ лъыIэсыгъэу, коуу ригъэгупшысагъэу олыгъэми, шы-Iэныгъэр зытетым тегъэу къыбгу-рыIоным упыль. Сэмэркъэум гъунэ фэзышIын зымылэкIыгъэхэу, акъыл къызыхагъэфэным Юф зы-зымыгъэшIыгъэхэм къахьулIэ-

ИСКУССТВЭМРЭ АЩ ИЦЫФХЭМРЭ

ШыIэныгъэм шыпхыресшы

Музыкаведэу, Урысыем икомпозитормэ я Союз хэтэу, искусствэхэмкIэ Адыгэ республикэ кIэлэцIыкIу еджапIэм икIэлэегъаджэу, АР-м искусствэхэмкIэ иза-служеннэ ЮфшIэхэу Татьяна Суховам иуби-лей фэгъэхьыгъэ пчы-хьэзэхэхэ республи-кэм и Лъэпкъ театрэ шыкIуагъ.

Хабаровскэ къышыхьугъ, сурэтышI унагъом шапIугъ. Алма-Ата дэт музыкальнэ учи-лищым щеджэнэу ригъажыи, искусствэм епхыгъэ гъогум рыкIуагъ. ЮфшIагъэу иIэмэ ащыщ я XX-рэ лIэшIэгъум хэгъэгу музыкэр зыфдагъэм фэгъэхьыгъэу ытхыгъэр. Музы-кэмкIэ цIыфым ишIэныгъэ зэр-рэхигъэхьошт амалхэр къыхи-гъэщыхэзэ, зэфэхьысыжьхэр ащ ышIыгъэх. Юбилей зэха-хьэр зезыщгъэ Светлана Аба-кумовам зэрэхигъэунэфыкIы-гъэу, Татьяна Суховам сэнау-щыгъэу хэлъыр исэнэхат къы-щигъэлыгъэгон ылгъэкIыгъ.

Адыгэ Республикэм культу-рэмкIэ иминистрэ иапэрэ гуа-

дзэу Нафиса Васильевар, куль-турэмкIэ Министерствэм иот-дел ипашэу Шэуджэн Бэлэ, Адыгэ Республикэм икомпо-зитормэ я Союз итхьаматэу Къэгъэгъэжэ Байзэт, УФ-м иза-служеннэ артистхэу, Адыгэ Республикэм инароднэ артист-хэу Шъэожэ Розэ, Андзэрэкъо Чеслав, Уджыхьэ Марыет, УФ-м изаслуженнэ артисткэу Бэджэ Дзэхъан, артистэу Да-вид Манахъан, искусствэхэм-кIэ Адыгэ республикэ кIэлэ-

цIыкIу еджапIэм идиректорэу ШхончбэшIэ Мурат, Урысыем инароднэ сурэтышIэу Къат Теуцожэ, ансамблэу «Майкоп-чанкэм» ыцIэкIэ Къулэ Алай, нэмыкIхэри Татьяна Суховам къыфэгъушIуагъэх, шIухьаф-тынхэр къыфашIыгъэх. Кон-церт программэр гъэшIэгъонэу кIуагъэ. Т. Сухова пианинэм-кIэ оредыломэ къадежыгъу.

Сурэтым итхэр: **юбилей зэ-хахьэм Нафиса Васильевар къышгъушыIэ.**

НэкIубгъом итхэр зыгъэхъазыргъэр ЕМТИЛЪ Нурбий.

Тызыщыгугъырэ ныбжьыкIэхэр

Къыблэ ыкIи Темыр Кавказ шъолъыр-хэм яныбжьыкIэхэм дзюдомкIэ язэнэкъокъухэу Мыекьуапэ шыкIуа-гъэхэм Адыгэ Республикэм ихуль-фыгъэ хэшыпыкIыгъэ командэ апэрэ чIыплэр къащыдихыгъ.

Яонтэгъугъэ елгытыгъэу якупхэм чемпион ащыхьугъэхэм ащыщых Пшыдатэкъо Рэмзан, кг 60, ТIэшъу Андзор, кг 100-м къехъу, Шъэо-цIыкIу Айдэмыр, кг 73-рэ. Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу Бэстэ Сэлымэ кызырэ-тиIуагъэу, тибэнэкIо ныбжьыкIэхэм яухъа-зы-рыныгъэ хагъэхъоным фэшI тренер хэхыгъэхэр япхыгъэхэу Юф адашIэ, нэмыкI бэнэкIохэми шIэхэу зыкызызIуахын алгъэкIышт.

Сурэтым итхэр: **Пшыдатэкъо Рэмзан, ТIэшъу Андзор, ШъэоцIыкIу Айдэмыр.**

